

СЛОВО

Без мови немає нації!

Просвіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

1 (638), 5–11 січня 2012

Дорогі українці! Славні читачі "Слова Просвіти"!

"Нова радість стала, яка не бувала: над вертепом зоря ясна увесь світ осіяла!"

Із безсмертною Колядою, відкритими серцями, іскристою радістю буття і рідним словом прийшли у Ваші різдвяні домівки і вклоняємося Вам, добрим і щедрим господарям, вродливим і щирим господарям, діткам і онукам Вашим! Живіть! Процвітайте! Святкуйте!

У ці дні редакція отримала багато теплих вітань і побажань, якими ділимося з Вами, бо Ви — наша опора, віра й надія. Будьмо разом у Новому, 2012 році, разом здобуваймо перемоги заради нашої Батьківщини і українського народу. Віримо, що цей високосний рік об'єднає нас і доля України стане щасливішою, життя справедливішим, майбутнє — українським.

Хай ці сподівання і побажання зроблять нас єдиною родиною. Будьмо!

Ретельно діє календар
І рік новий приходить вчасно.
Звізда Різдвяна-Божий дар
Для нас зійшла — і все прекрасно,
Все добре, любо, як колись.
Ягнята чуять прихід Бога.
Навіки слава! Народивсь
Ісус Христос у яслах вбогих.
Славте люди, юний Спас
Вочоловічивсь із Діви!
Явився світу перший раз!
Творець віддав на землю сина,
Аби спасти любов'ю нас.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

***
Куті смачної,
Коляди гучної,
Щасливого Різдва
І на весь Рік добра!
Хай Різдво з тим завітає,

Чого серце забажає.
Хай несе у кожную хату
Щастя, радості багато,
Хай смачна кутя Вам властяться,
Хай в сім'ї панує щастя.
Щоб весела коляда
В хату радість принесла.

Леся ГОНЧАР,
Руслан НАЙДА, діти

З Новим роком будьте кріпкі!

Вже Новий рік свої закони
Диктує-пише в кожнім слові.
І хоч цей рік — це рік Дракона,
Живіть із Янголом Любові.
Покров небесний — над судьбою.
Здоров'я, муз — обов'язково!
В житті зорею провідною
Хай буде всім Просвіти Слово!

Євген ЦИМБАЛЮК

Дорога газето!

Працюєте плідно, яскраво і сіте до-
бірне зерно на ниві українства. А зерно
дасть новий колос і це буде врожай, і буде
свято в нашій спільній світлиці нашого
українського Роду — державі Україна.
Тож здоров'я, сили, щастя і благословен-
ня Панни Долі.

З повагою і вдячністю

сім'я Франчуків

Шановна Любове Василівно!

Прийміть сердечні вітання з Різдвя-
ними святами і Новим роком і побажання
творчого натхнення на терені духовного
відродження України, добра Вам і Вашій
родині, веселих свят.

Щиро Ваш

Василь ШЕНДЕРОВСЬКИЙ

Vsem naj bo lepo, toplo, dobro! Srečno v
novem letu!

Jurij Paljk,
поет зі Словенії

***

Просвітяни Луганщини широко вітають Вас із радісним Святом Різдва Христового й Новим 2012 роком! Бажаємо здоров'я, тепла, спокою, щоб у Вашій душі і справах ніколи не згасав вогонь надії, любові й добра! Нехай завжди з Вами буде Господь, а дорогу в майбуття Вам завжди осяває яскрава Різдвяна Зірка. У добрий путь — у Новий рік!

З найширшими побажаннями і любов'ю — Луганське обласне об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка,
голова **Володимир СЕМИСТЯГА**

КАЛЕНДАР

Рік збігає. Мить, постій!
Візьмем календар новий,
зазирнемо в нього — що там
за звабленим поворотом?
Цей рік був також звабленим,
та чи добрим, чи щасливим?
Він про щастя щось мовив,
та за ним і слід схолив,
обіцянки роздавав,
довкруг палець обкрутив,
в нас, довірливих, украв
триста шістьдесят п'ять днів.

Ось чому нам нині лячно —
зазираємо обачно
біля штучної ялинки
до найпершої сторінки,
боїмось перегорнути:
як би не зазнати скрути,
політичної Пандори,
і Содому та Гоморри,
що спотворять невмолимо
весну, літо, осінь, зиму —
незворотно рік мине,
немов хто його злизне.

Часе — таїно глибока,
зазирнути б хоч в півока
в твою сутність сокровенну,
у природу незбагненну,
зрозуміти, як ти злив
поступ миті й біг віків.
Як з тобою уживатись,
щоби не розчаруватись,
відшукати в метушні
змістом виповнені дні,
як в житті пізнати злеті —
щастя справжнього прикмети,
і, сягнувши висоти,
в Вічність стежечку знайти...

Сергій ЦУШКО

Drage kolege, dragi prijatelji,

Svima zhelim srechnu Novu 2012 godinu, le-
pu puteve zdravlja i plodna polja stvaralastva!

Risto Vasilevski,
поет із Македонії

**Шановна пані Любо і творчий колектив
"Слова Просвіти"!**

Сердечно вітаємо всіх вас із Новим роком
і Різдвом Христовим!

Зичимо вам словами української віншив-
ки:

Дай вам, Боже, в щасті, здоров'ї
Дочекати від Нового року до Різдва,
Від Різдва — до Богоявлення,
Від Богоявлення — до Воскресіння,
Від цього року — до ста літ.
І так з року на рік,
Доки Господь-Бог позначив кіч.

Христос ся рождає! Славимо його!

Ірина МАГРИЦЬКА,
Олександр КРАМАРЕНКО,
м. Луганськ

Об'єднання роз'єднаних почалося?

Новий закон про вибори народних депутатів України, за яким у жовтні 2012-го будемо обирати Верховну Раду сьомого скликання, підписаний главою держави, вступає в дію. Можливо, в нього ще вноситимуть зміни, бо у нас, на жаль, іноді “з політичної доцільності” можуть змінити закон мало не в переддень голосування. Але, схоже, три основні його новації, порівняно з попередніми виборами, визначено. Перша — змішана система виборів, тобто половину депутатського корпусу обиратимемо за списками кандидатів від партій, половину по одномандатних мажоритарних округах. Друга — відсутність як суб'єктів виборів партійних блоків, тобто балотуватимуться лише партії. Третя — підвищення для цих партій прохідного бар'єру до 5 відсотків.

Петро АНТОНЕНКО

Ці положення, особливо два останні, різко зменшують можливість потрапляння в парламент малопотужних партій. Узагалі-то, у цьому є позитив. Давно потрібно навести лад у нашому строкотому політикумі з його понад півтора сотнями партій, лєвова частка яких — віртуально-диванні. Досить сказати, що сто з лишком партій ніколи не беруть участі у виборах. Державі давно треба розібратися, чи є в десятках таких партій реальні структури. Словом, може, хоч новий виборчий закон спонукатиме до нормальної, а не карикатурної багатопартійності.

Однак новий закон ставить навіть не бар'єр, а паркан при вході до парламенту для багатьох досить відомих партій, особливо якщо вони подрібнилися чи здрибніли, тому одразу ж розпочався цілком природний процес об'єднання.

Першими заквапилися ліві сили з їхнім порідлим електоратом. З інтервалом у кілька днів на з'їздах відбулося два об'єднання партій соціалістичного штибу. Кілька партій оголосили про об'єднання в одну, яку очолив Ніколаєнко, а на іншому з'їзді до соціалістичної партії з її новим старим лідером Морозом просто влилися кілька дрібніших партій. Усі ці політсили, звісно ж, гучно заявили про свою опозицію до влади. Але немає сумніву, що критикуватимуть її зліва, як недостатньо соціал-комуністичну чи недостатньо проросійську. А ще в пошуках електорату спекулюватимуть на соціальних проблемах, яких за нинішньої влади справді вистачає.

Але набагато важливіше знати, що діється в середовищі національно-демократичних, державницьких сил. І ось наприкінці року ми отримали низку серйозних позитивних сигналів.

Арсеній Яценюк, голова партії “Фронт Змін”, і В'ячеслав Кириленко, голова партії “За Україну”, оголосили про об'єднання цих сил у новій парламентській виборчій кампанії. Про що йдеться? По-перше, буде виставлено єдиний список кандидатів у депутати парламенту. Оскільки новий закон не допускає участі у виборах блоків партій, це буде список одної з них, у даному разі партії “Фронт Змін” як потужнішої. А представники партії “За Україну” йтимуть кандидатами у цьому списку, що не заборонено законом. По-друге, по мажоритарних округах будуть представлені кандидати, яких узгодили обидві

партії. Обрані від обох партій депутати в парламенті створять єдину фракцію. Більше того, лідери оголосили про подальше об'єднання двох партій в одну, правда, вже після виборів. Це буде влиття партії “За Україну” у “Фронт Змін”. Отже, виборці отримали чіткий сигнал: об'єднання почалося і триватиме.

Ще далі пішли дві набагато відоміші політичні сили. Перша — Українська народна партія, більший осколок колись потужного Народного руху України. Про другий осколок, який зберіг назву колишнього Руху, про НРУ, говорити важко, настільки він здрибнів. Партія, з якою почала об'єднання УНП — “Наша Україна”. Партія Майдану, створена одразу після Помаранчевої революції, на початку 2005 року. За задумом, до неї повинні були увійти всі партії Блоку “Наша Україна”, кандидат якого Віктор Ющенко переміг на президентських виборах, зокрема й УНП. На жаль, із цього нічого не вийшло, і “партія влади” стала об'єднанням чиновництва. А після програшу Ющенка на виборах 2010 року вона опинилася в глибокій кризі.

Процес об'єднання почався з областей. Першою стала Дніпропетровщина. Обласні організації УНП і НУ ухвалили спільну заяву, в якій задекларовано: “Ми заявляємо про намір створити на базі наших організацій єдину політичну структуру, та про спільну діяльність усіх осередків”.

Це давня ідея голови УНП Юрія Костенка — об'єднання партій почати знизу. Правда, було не зовсім зрозуміло, як це зробити на практиці? Виходить, що в Дніпропетровську чи Житомирі, у Лубнах чи Конотопі обласні чи районні організації певних двох або й більше партій оголошують про саморозпуск і злиття в єдину новостворену партію? В яку саме? Неіснуючу? З якою програмою, статуттом, керівними органами, врешті, назвою? Якщо з назвою і структурою одної з об'єднаних партій, то це буде вже не об'єднання, а приєднання.

Схоже, дніпропетровських нашоукраїнців і колишніх рухівців це не злякало. Ось механізм, який вони пропонують (продовжимо цитування заяви): “У подальшому, після ухвалення партійними з'їздами рішення про об'єднання партій, ця структура буде юридично переформована в обласну організацію нової об'єднаної партії”.

Ось тепер начебто зрозуміло: ініціатива знизу, але рішення має бути ухвалено нагорі, з'їздами

Фото Олесь Дмитренко

обох партій, а потім об'єднаним з'їздом. Далі за заявою пропонують уже в січні-лютому обрати делегатів, очевидно ж, провівши збори осередків і районні та обласні конференції, міжпартійну конференцію, а потім на об'єднаний з'їзд.

Поки що дніпропетровські організації УНП і НУ закликали негайно створити у Верховній Раді депутатське об'єднання народних депутатів від УНП і НУ. Друга пропозиція — виробити спільну позицію обох партій для переговорів з іншими національно-демократичними силами щодо висунення єдиних кандидатів у мажоритарних округах.

У заяві є й звернення до всіх партій виборчого Блоку “Наша Україна—Народна Самооборона” із закликом про об'єднання в єдину партію. В заяві ще й нагадується про “наш спільний обов'язок перед виборцями”. Хто забув, нагадаємо, що нинішня строката фракція “НУ—НС” у парламенті — це фракція згаданого вже виборчого блоку НУ—НС на парламентських виборах 2007 року. У той Блок офіційно увійшли 9 партій, зокрема й УНП та НУ. І перед виборами всі 9 партій задекларували зобов'язання — після виборів об'єднатися в одну. Причому це була не просто заява, це було зафіксовано, ухвалено рішеннями кожного з 9-ти партійних з'їздів і рішенням об'єднаного з'їзду партій Блоку. Тому люди й голосували за цей Блок. Що вийшло з того зобов'язання, як партії трактували свій “спільний обов'язок перед виборцями” — ми всі в наступні роки побачили, і що сталося з цими розпорешеними партіями — також.

Щодо справжніх перспектив об'єднання двох названих партій, яке ініціюють дніпропетровці. Можна зрозуміти “Нашу Україну”, яка опинилася на маргінесі великої політики. А ось щодо УНП, то завжди були сумніви у її реальному прагненні до об'єднання. Тут вистачає партій-

ців, які гордо іменують себе “істинними” — рухівцями, державниками, патріотами, і не хочуть єднатися з “не дуже істинними”. Але дедалі більше в партії й тих, хто розуміє, у якій глибокій кризі опинилася УНП, що після трагічного розколу Руху 1999 року прогнала всі вибори, в яких намагалася самостійно брати участь, і парламентські, і президентські. І зараз саме життя спонукає партію до змін.

І вже коротко про ще одну обнадійливу звістку із демократичного табору. Про прагнення до об'єднання своїх партій, принаймні у веденні виборчої кампанії, заявили такі доволі популярні політики, як лідер “Громадянської позиції” Анатолій Гриценко та лідер партії “Удар” Віталій Кличко.

Що маємо на наступні парламентські вибори? Ідеться про опозицію, національно-демократичні, державницькі політичні сили. Тут основна дискусія розгорнулася ось у якій площині. Перший варіант — опозиція має йти на вибори єдиною колоною, тобто з єдиним спільним списком кандидатів. Від якої саме партії? Це може бути якась “нейтральна”, як пропонується, тобто не амбітна партія. Другий варіант — опозиція йде на вибори кількома колонами.

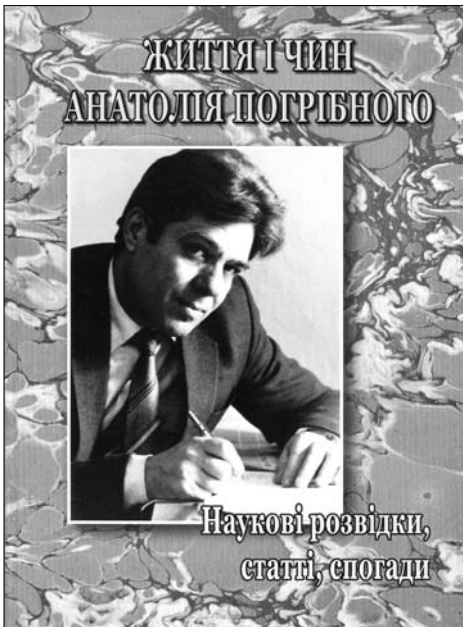
За всієї начебто привабливості першого варіанта він малореальний, і, на думку багатьох аналітиків, гірший для опозиції. Натомість нагадують про останні вибори 2007 року, коли БЮТ і НУ—НС усе-таки йшли двома колонами і набрали хоч і невелику, але більшість у парламенті. А враховуючи, що в нас політика надто персоналізована і люди голосують не за партії і їхні програми, яких не читають, а за їхніх лідерів, може відбутися не додавання, а втрата голосів виборців. Простіше кажучи, серед прихильників БЮТ, точніше, на вибори йтиме вже основна партія Блоку — “Батьківщина”, є виборці, яким не хочеться голосу-

вати, наприклад, за лідера “Фронту Змін” Яценюка, і навпаки, серед “фронтменів” не всі фани Юлії Тимошенко. Переконали людей з обох таборів, що “так треба” голосувати, буде непростю.

Якщо реально, то опозиційних колон вимальовується чотири. Безсумнівно, йтимуть на вибори “Батьківщина” і “Фронт Змін”, і вони пройдуть у парламент. І мало хто сумнівається, що окремо йтиме на вибори “Свобода”. Яка ж четверта колона? Де хто вважає, що це мала б бути партія “Удар”, яка завдяки рейтингу Кличка, а ще й у разі приєднання до нього Гриценка, “на грані” проходження в парламент, навіть при бар'єрі в 5%. Але щоб не опинитися “за гранню”? Тому-то оптимальним було б, якщо до цієї колони опозиції, окрім “Удару” і “Громадянської позиції”, увійшли УНП та “Наша Україна”, особливо, якщо вони такі сформулюють єдину партію. До цієї доволі потужної колони має приєднатися ще низка державницьких партій. І тут уже не треба дебатовати, хто правий, хто лівий, хто “істинний”. Бо це вже буде вихід на якусь п'яту колону. А “п'ятих колон” в Україні й так вистачає, вистачить їх і на цих виборах.

***

Справжню “демократію по-режимному” нинішня влада ще раз продемонструвала щодо політв'язня № 1 в Україні Юлії Тимошенко, людини, яка двічі очолювала Уряд держави, за яку на президентських виборах проголосувало майже 11 мільйонів громадян України. Напередодні найсвітліших для людей Новорічних і Різдвяних свят Юлію Тимошенко тасмо, похапцем, хвору повезли з Лук'янівського СІЗО Києва в харківську тюрму. Порушено правові норми, тож про яку гуманність тут можна говорити? Може, хоч така “демократія” спонукає опозицію до реальних об'єднаних дій на виборах?!

3 січня родина, просвітляни, письменники пом'янули академіка Академії наук вищої школи України, професора Анатолія Погрібного

кращих надбань академічної і народної педагогіки, інтелектуальних напрацювань українських мислителів і просвітителів, їхнє гармонійне поєднання з кращим досвідом освітніх систем європейського зразка.

У подальші роки давав втілення своїм педагогічним переконанням як засновник і незмінний голова **Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Вашенка**.

Академічні знання і широкий світогляд у поєднанні з неймовірною працездатністю дозволяли А. Погрібному однаково плідно працювати і на чолі

Київської організації Національної спілки письменників України та Комісії з питань української мови, і як членові президії низки державних і громадських інституцій, серед яких Рада з питань мовної політики при Президентові України, Національної ради Конгресу української інтелігенції та Української всесвітньої координаційної ради, і на посаді радника прем'єр-міністра України з гуманітарних питань.

Майже чотири десятиліття професор Погрібний присвятив викладацькій діяльності в **Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка**, зокрема на чолі кафедри історії літератури й журналістики.

Упродовж десяти років

Фото Олеса Дмитренка

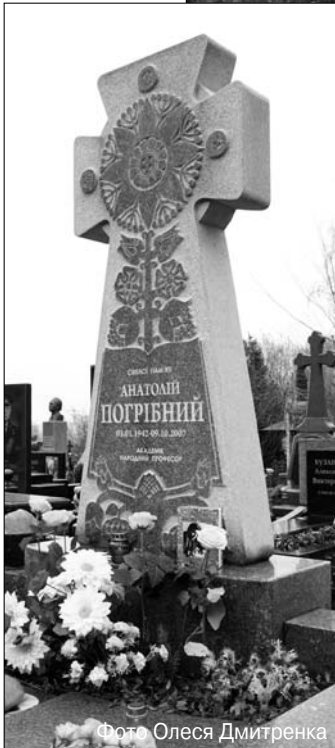

Фото Олеса Дмитренка

на національному радіо **вів популярну публіцистичну передачу “Якби ми вчилися так, як треба”**, де розкривав найбільочіші суспільні проблеми, палко й послідовно виступав на захист української мови.

А. Погрібний **багато зробив у літературній критиці**, що засвідчили його фундаментальні монографії про Бориса Грінченка, Олеса Гончара, Якова Щоголева... **З-під пера письменника з'явилися на світ тисячі статей і десятки книг**, зокрема: “Криниці, яким

не зміліти”, “Якби ми вчилися так, як треба”, “Розмови про наболіле”, “Класики не зовсім за підручником”, “По зачарованому колу століть”, “Світовий мовний досвід та українські реалії”, “Поклик дужого чину”.

2007-го, останнього в житті А. Погрібного, року вийшли друком дві його чи не найвагоміші праці: публіцистична — “Захочеш і будеш” та літературознавчо-хрестоматійна — “Літературні явища і з'яви”.

Анатолій Погрібний **був лауреатом низки високих державних відзнак, а також національних премій**, зокрема імені Білецького, Огієнка, Багряного, Грінченка, **Національної премії України ім. Т. Шевченка**. З 1989 року входив до Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

Любов ГОЛУТА

1999 рік. Зимовою дорогою на Чернігів — ідемо до чернігівських просвітан на збори. Поля під снігом, іній на деревах. Ошатні домочки з рівними стовпцями димів над димарями. Погрібний і я дивимося в один бік — праворуч, за вікнами авто, самодільний сільський базарчик, розрахований на нас, подорожніх: відра з морквою, картоплею, яблуками, товар дбайливо прикритий мішковиною, але якось так... грайливо, аби з-під накриття стирчала моркви́на, визирало червоне яблуко чи огрядна картоплина. У якоїсь із жінок на плечах вінок цибулі, в іншої — часниковий. Анатолій Григорович повертається впівкорпуса до мене (від сидить попереду, біля водія), я теж дивлюся на нього і в одну мить, звук у звук, ми декламуємо: “Люблю чернігівську дорогу”... (вірш Ліни Костенко) і сміємося. Сміємося від того, що водночас нам спали на думку однакові рядки, і сама поезія — наче пароль нашого спорідненого настрою; радіємо — якийсь неочікувано дитячий, різдвяний настрій охоплює душу, приголублену незбродженими снігами, розвеселену білою дорогою під колесами.

— От бачите, Любо, яка моя батьківщина: зараз буде поворот на Мочалище. Приїжджайте з Павлом на березовий сік! Що б не було, а до своїх беріз я завжди вивираюся з Києва... На пару днів!

Я мовчки киваю — приїдемо, мовляв, але... — До соку ще далеко, — кажу. — Розкажіть краще, як ви там у дитинстві проживали? Чи були у вас зими, щоб снігу під стріху, а мороз такий, що ходиш і не провалюєшся?

— Аякже, — Погрібний мою думку ловить одразу. — Чомусь оті дитячі зими запам'яталися назавжди! Був у мене товариш шкільний, так він довго згадував, як прийшов до мене, а я сиджу, своєму собаці рукавиці й чоботи шию. Мерзли в нього лапи від тодішніх морозів...

Шукаймо його в слові

Ми знову сміємося і змовкаємо. Я думаю про те, що ось він, сюжет із повсюдного дитинства Є. Гуцала, В. Дрозда, А. Погрібного: хлопчик, який знає, що таке війна, голод і холод, шие взувачку псові. Для багатьох із нас, сільських дітей, собаки були невід'ємними друзями в зимових іграх, але в цього покоління до домашніх тварин ставлення особливе. Чи не тому, що котики й песики виживали так само важко, як і діти в напівзруйнованому війною дитинстві? Гарний, чіткий сюжет...

— Любо, не думайте, цей сюжет я вже собі залишив! Записав! — знову обертається до мене Анатолій Григорович, і його очі сміються, але якось трішки сумовито. — Дисертації, статті, лекції... Сюжети лишаю на потім, але — колісь! — я обов'язково все це напишу! Обов'язково!

І починає розповідати мені про чернігівців, зокрема про українського педагога Вашенка, який був тоді його відкриттям і його справою.

Тепер, коли Анатолія Григоровича вже немає, часто думаю про його обов'язкову присутність у багатьох сюжетах мого життя. Дзвонить телефон пізнього увечері. Так міг подзвонити Анатолій Григорович: — Любо, ви дивилися новини? Цього залишати не можна! Я накидаю свій проект з'яви, ви пишете свій — після лекцій забіжу, узгодимо. Головне, щоб встигло в номер!

Встигали. Багато хто встигав завдяки йому, з ним, через нього. І завжди це було доречно. Взагалі, Анатолій Григорович був дуже доречною людиною. Це крім того, що талановитою, обдарованою, чіткою, винахідливою. Доречний чоловік — чи то в Спільні письменників, чи на університетській кафедрі, чи в міністерському крислі. Всюди він був переконливий, природний. “Людина на своєму місці” — це про нього.

Познайомилися ми з Анатолієм Григоровичем давно, у вісімдесятих минулого сторіччя. А спілкуватися почали з 1988 року, після запису телепередачі про Олеса Гончара в музеї Лесі Українки. Тоді ми поговорили про новелу “Летять усміхнені птиці”. Йшли вулицею Саксаганського, цитували з пам'яті Гончареву новелу, нашу балачку різали трамвайні дзвінки, але нам було цікаво. Погрібний поглядав на мене, як на студентку, яка хоче отримати п'ятірку в нього на іспиті, а я боялася, — чи не заговорить мій поважний співрозмовник мовою університетського підручника з літературознавства. Обійшлося. Ми обоє по-людськи говорили про літературу. Нам було цікаво. Дякувати Богу, такі розмови відбувалися не раз.

Він був цікавим. Тобто: його було цікаво слухати, спостерігати за ним, сперечатися, визнавати, що його слово переконливіше, точніше. А ще його цікавило все: яку книжку ти читаєш, що думаєш з того чи іншого приводу, якими справами живеш. Словом, він був цікавим до життя і життя гаряче цікавилося ним, підкидаючи до його долонь гарячі крем'яшки зі свого жаровища.

...Складаючи пазли власного київського життя, раптом зауважую, як багато з них мічено присутністю Погрібного. Візьму до рук кілька з них. Ось перші перебудовні вибори — в Київраду, здається. Серед кандидатів чимало письменників. У Спільні навіть якісь збори з цього приводу відбуваються. Погрібний — серед кандидатів. Навколо нього одразу роється група підтримки. У нього вірили, йому довіряли. Хто міг, шов із ним до кінця. У кого сил не вистачало — він не докоряв. Не було в ньому ні в'дливості, ні пихатості. Уже й тоді, коли його впізнавали на вулицях — хто в

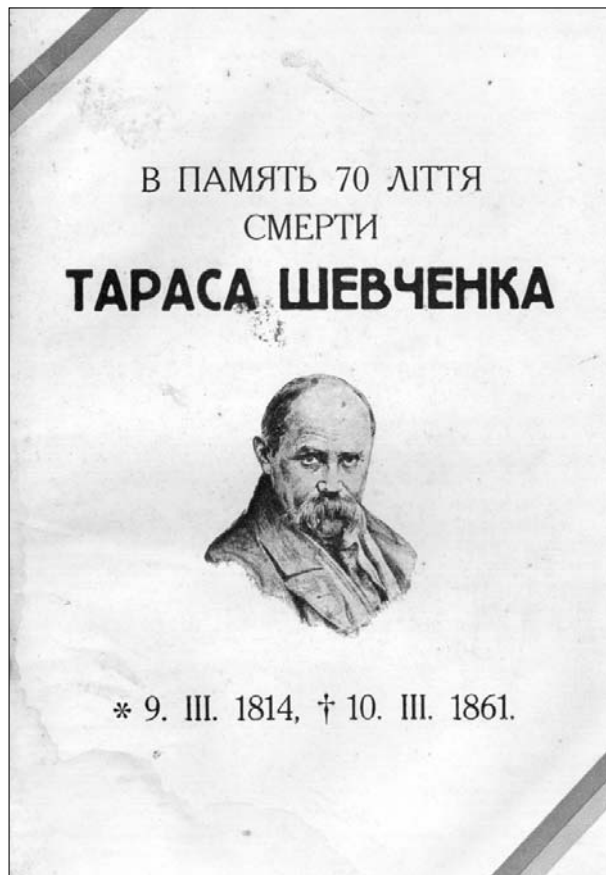
лице, а хто по голосу — ніколи не дивився поверх людських голів. Дивився в очі. І що особливо прикметно — дивився живими очима. Зацікавленим поглядом. Дивився, бачучи.

Анатолій Григорович Погрібний мав добрий слух не лише на слово, а й на ідею, ініціативу, завжди їх радо підхоплював. Якщо йому це було близьке, включався в справу з півоберта і працював на повну силу.

Він був легким — коли йшов, то високо тримав голову, його зграбна постаць зберігала оту хлоп'ячу летючість, з якою дівчачі збігають із гори, широко розвівши руки — наче обіймають цілий світ. І так само легко біжать на гору, аби ще й ще продовжувати політ...

Як вам літається, Анатолію Григоровичу? Ваша дружина пані Галина розповідала, що на Вашій могилі її завжди зустрічає пташок. Бачили й ми, як над Вашим козацьким хрестом — пролетів-проквилів сокіл, подаючи знак нам, хто ще тут, на землі, під Вашим і нашим українським небом. Це добре, що небо віддане таким людям, як Ви, Анатолію Григоровичу... Але ж як ми без Вас посиротіли! Як не вистачає Вашого голосу, Вашої присутності, Вашого вміння припинити чвари і розбрат, спрямувати і розмову, і справу в ділове русло, першим заговорити про те, що дійде до розумних наших голів тільки згодом...

Ішло це вміння від великої людяності. Анатолій Григорович Погрібний був відданим сином. Батьком. Чоловіком. Родинною людиною. Любов до України в ньому починалася з родини. Така, здавалося б, хрестоматійна істина, але нині вона багатьом не під силу: за огромом справ не бачать дитячої і старечої слози. І якщо, за Гайдегером, “мова — наш дім буття”, то для Погрібного вона таки й була буттям — безвічним, безберегим, плодоносячим, дітородящим... Цей дім він обрав собі назавжди. Шукаймо його в слові.

Володимир ПІПАШ, голова Закарпатського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Тримаю в руках невеличку книжечку. На титульній сторінці, обрамленій по кутках двома синьо-жовтими стрічками, портрет Тараса Шевченка та напис (назва): “В пам'ять 70 ліття смерти ТАРАСА ШЕВЧЕНКА * 9. ІІІ. 1814, † 10. ІІІ. 1861.” Видано її 1931 року у “друкарні ОО. Василян в Ужгороді”, “Накладом національної молоді Підкарпаття”.

У книжечці 32 сторінки. Розпочинається зверненням (під епіграфом — цитатою Б. Грінченка з праці “Перед широким світом”) до “Народу і молоді Підкарпаття”. У ньому йдеться:

“Дня 10 марта 1931 року минає 70 років, як на віки закриті очі найбільший поет українського народу Тарас Шевченко. Ми сини того самого народу, з якого вийшов Шевченко, випускаємо в пам'ять 70 ліття Єго смерті сю скромну, власними стараннями видану книжечку. МОЛОДІЖЕ! Нехай не

«Коли ви будете падати духом, опанує розпука - візьміть «Кобзаря»»

буде ані одного села на Підкарпаття, де не було б і де не читали б цієї книжечки. Стараймося всюди як найдостійніше відсвяткувати роковини смерті Тараса Шевченка” (тут і далі збережено автентичний правопис — Авт.).

На наступних сторінках малюнок хати, у якій народився Т. Шевченко, його ґрунтовна біографія з викладом літературної творчості та оцінкою її значення для українського народу. Знову цитую:

“...Єго слова розлетілися по цій Україні, заходили до кожної хати, будили народ. Шевченків Кобзар се друге Євангеліє українського народу.

І зійдеш світ, перерисш всю світову літературу, найдеш всякі славі твори, але подібної книги до Шевченкового Кобзаря не найдеш. Кобзар це зеркало Українського народу, се наше вічне майно, майно, якого від нас ніхто не забере, огонь не спалить, вода не понесе — воно зістане для тебе, щоби ми учились з него, набирали науки й витривалости до побіди.

Замовте і купіть Шевченкового Кобзаря. Візьміть і читайте вголос, щоби всі чули і училися стати людьми. І коли опанує вас недовіра, коли будете падати духом, беріть Шевченкового Кобзаря... Коли опанує вас розпука у тяжкій боротьбі, беріть Кобзаря, а побачимо, що мусимо витривати до кінця, коли хочемо, щоб наші мрії здійснилися...

Коли стрічають нас з глумом, висміюванням і закидами, то ми прориваймося в перед і докажімо, що ми живі! Хочемо жити, хочемо побіди! І мусимо побіди!..”

Даруйте за таку розлогу цитату, однак слова, написані понад вісімдесят років тому невідомим автором, є не тільки надзвичайно проникливими, а й актуальними. Тож ще раз хотів би нагадати їх сучасникам: **“Коли Ви будете падати духом, опанує**

розпука — візьміть “Кобзаря”. А хто не має — придбайте. Почитайте його з родиною, дітьми. Тим паче, що далеко не вся сучасна молодь таки **по-справжньому** знає творчість Українського Пророка, **розуміє** її.

У книжечці вміщена і добірка віршів Т. Шевченка, серед яких — “Заповіт”, “З псалмів Давида. LIII”, “Мені однаково”, “Суботів”, “Якби ви знали, паничі...”, “Розрита могила”.

Пластовий сеньйор “Могікан” (Василь Белей)

Безумовно, ця маленька книжечка виконала свою популяризаторську місію на Закарпатті. Бо у 30-х рр. минулого століття творчість Т. Шевченка стала надзвичайно популярною у краї, значно вплинула на становлення національної свідомості. Моя мати згадувала, як вони, підлітки, наприкінці 30-х і навіть у першій половині 40-х років (але тоді вже таємно, бо за часів окупації Закарпаття горістами це було заборонено) гуртом, або з родиною — із батьком і мамою, вголос читали вірші з “Кобзаря”, оплакували долю Катерини, вболі-

вали за Гонту, переживали за страждання українського народу, надихалися любов'ю до України.

Цікава історія збереження цих книжечок, адже в роки угорської окупації краю і в радянські часи тримати українські “буржуазно-націоналістичні” книги, а тим більше із синьо-жовтим обрамленням, було вкрай небезпечно. Тож звідки вона в мене?

...24—25 березня 1990 р. у м. Хуст, із нагоди 51-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України, відбулася виїзна сесія Великої Ради Народного руху України за перебудову. На ній, практично вперше у ще радянській Україні, було сказано правду про її велич, історичне значення і вшановано творців і захисників.

У ці дні до Хуста приїхали тисячі людей зі всього Закарпаття. Був тут уродженець селища Великий Бичків, на той час мешканець Мукачева — Василь Белей. У далекі березневі дні 1939 року, після того, як Закарпаття окупували угорські фашисти, він, сімнадцятирічний пластунок “Могікан”, закопав на батьківському городі у В. Бичкові бочку, у яку поклав дорогий для нього речі. Серед них були кілька десятків книжечок, “образчики” (тобто портретики), теж у синьо-жовтих рамках, — Т. Шевченка, видані тоді ж, коли і книжечка, та значки учасників Всеукраїнського просвітнянського з'їзду, що відбувся в Ужгороді 1937 року (у ньому взяло участь від п'ятнадцяти до тридцяти тисяч осіб зі всього краю). Значки були з рідкісної тоді пластмаси жовтого кольору та написом синіми літерами.

І ось, коли затріщала “імперія зла”, він викопав цей скарб. У Хусті п. Василь роздавав книжечки, значки, образчики всім охочим. Кілька книжечок збереглися й у мене. За останнє двадцятиріччя їх вручав у дар видатним особистостям, патріотам нашого народу. Серед них були В'ячеслав Чорновіл, Михайло Косів, нещодавно, з нагоди ювілею — шістдесятиріччя від дня народження — отець Василь Данилаш, а 8 грудня книгу на засіданні Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка отримав її голова — Павло Мовчан.

Аби витримати натиск вічності

Надія КИР'ЯН

У передмові до нового “Кобзаря”, який нещодавно вийшов у Видавничому центрі “Просвіта”, її автор Павло Мовчан розповідає про вічне в долі народу й у поезії Тараса Шевченка, про його сучасне сприйняття, про те, як почув від учнів однієї з київських шкіл, що твори Шевченка застаріли: “Я ж подумав — не твори застаріли, а ми переродились, бо мораль ніколи не старіє. Саме мораль народна, закони народні, а не державні закони, в яких завжди були розбіжності поміж словом і чином. Звиродніння духовне призводить і до національного звиродніння, коли людині байдуже, до якого роду вона належить. Та й байдуже, чи безрідна вона, чи зденационалізована, чи безбаченко вона, чи просто байстрик...”

“Кобзар” Тараса Шевченка називають “народною Біблією”. Певно, для українців він справді має таке значення, як Біблія для людства. Він розшифровує космічний Закон буття, який мусимо виконувати, великий моральний родовий закон, який не можна переступати безкарно. Інакше скочуємося до духовної деградації, яка веде до самознищення. Що й бачимо нині. Аби витримати натиск вічності, чи не час відмовити гріхи, спокутувати їх?

“У нас така молитва є, — стверджує Павло Мовчан. — Це Слово Тараса Шев-

ченка. То чи ж не пора уже не тільки читати її вголос, а й сповідувати? Адже молитва без послуху — ніщо”.

Директор ВЦ “Просвіта” Василь Клічак розповів, що Павло Мовчан започаткував проект “Кобзар” — у кожну сім’ю”, який поступово втілюється в життя. Просвітнянський Центр видав книги Шевченка у різних варіантах: подарункові й звичайні, дорожчі й дешевші. Наприклад, скромніше видання в оформленні Володимира Соловійова витримало багато накладів. Вийшли унікальні “Кобзарі”, над якими працювали наші найкращі художники Василь Лопата та Володимир Гарбуз, на замовлення “Просвіти” у видавництві “Дніпро” — в оформленні Миколи Стороженка.

Цього разу дизайн книжки створили Костянтин Суліма, Володимир Юрчишин, а малюнок на обкладинці Василя Штернберга (1840 року).

Починаючи з 1993 року, примітки до просвітнянських “Кобзарів” готує відомий літературознавець, професор зі Львова Євген Нахлік, вони сьогодні найкращі.

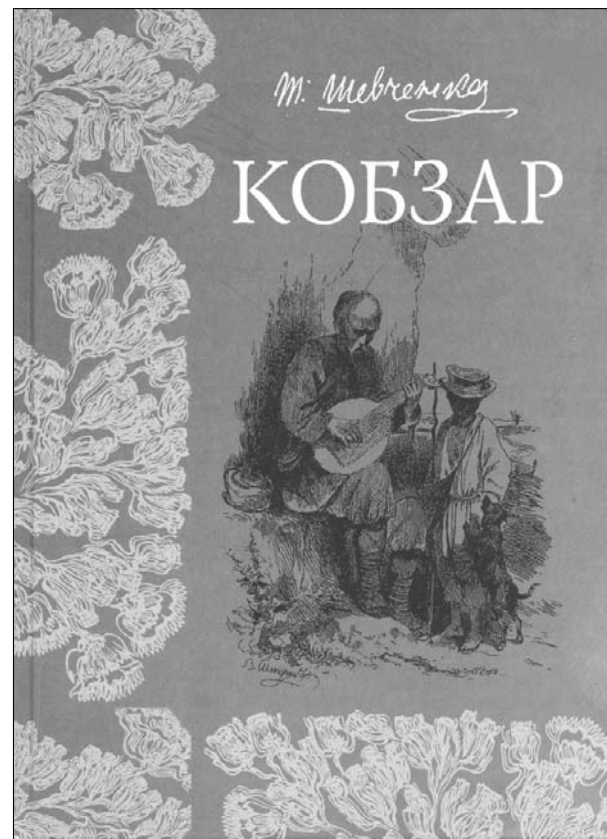
“Просвіта” не лише видає твори Тараса Шевченка, а й докладає всіх зусиль, щоб втілити гасло: “Кобзар” — у кожну сім’ю”. Щороку в усіх областях, районах, селах, містах проходять конкурси читців шевченкової поезії, які викликають ве-

лике зацікавлення серед школярів.

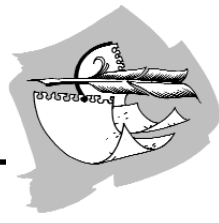
Напевно, у декого з учнів може виникнути думка, що ця поезія застаріла, адже молоді душі ще незахищені, їм важко протистояти навалі негативної інформації, яка лине з усіх боків. На жаль, інформаційний простір переважно неукраїнський і завалений різноманітним сміттям. З цим треба активно боротися.

Діти надзвичайно широко переживають трагедії шевченкових героїв і героїнь, навіть дивно, як легко й природно вони вживаються в ці образи. У народі жили, живуть і житимуть почуття милосердя, справедливості, добра. Врешті, це інстинкт самозбереження, народна мораль — головний захист проти руйни. Діти це відчувають, але їм треба допомогти утвердитися у правильному виборі, подолати притаманний молодим скептицизм. Величезна роль у цьому процесі батьків, учителів, вихователів.

Віруси зла поширюються стрімко. Але подолати їх можна і треба. Іншого вибору в

нас немає. А поезія Шевченка — найкращі ліки. І його заповіт: “Борітеся — поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава І воля святая!”

VII

У Ботанічному саду на Траутфетеровій гірці зранку узимку, коли мороз, видно вогні Батієвої, ти опускаєшся слизьким асфальтом у молодому віці, а на гілці сніг лежить дореволюційного Києва;

ти на гірку виходиш, приглядаєшся до Либідської, зір опускаєш на майданчик місцевого Стоунхенджа і на довгі десять років огортаєш душу зимою, з ризиком не дожити, і за вогнями стежиш...

бачиш людей, що вгору йдуть лесями українками, сизифо-жінками, з камерами, й між зупинками знімають Траутфетерову гірку з бевзем на верхотурі,

яким ти не є, але станеш з такими розминками: собор Володимирський за потилицею в кріпатурі розмислу про непеоднуваність служіння Богу з умовами ринку.

VIII

Сонячний годинник застиг на секунді, коли ми зайшли в незнайомий двір і ти прочитала sextia mundi — якусь нісенітницю, що була паролем. "Звір

годинника!" — ти сказала. І я звірив. По суті, це був час, в який жив Шекспір, ми зачинили двері залізнокуті і пішли до скверу, де, аки звір

лютий, лев під руками Самсона пащу роззявляв, і ти шось казала про силу пропащу, потім зайшли ми на ринок і в тир

заведений, але, зведений на нінашо в приціл, що застиг в очок числі й магії цифр. Все збігалось, але ти сказала, що це на краще.

IX

Крізь мак мого серця промінь від мінарета, давня гурзуфська легенда в будиночку під черепицею з Гіреєвими газелями, з булатом Джанмухамеда, з чайкою понад морем і над горою зигзицею,

з ім'ям поетки Ахматової давня гурзуфська легенда про те, чим татарська шабля пов'язана із Горенками, голос — під стромовину народу, що був поетом і воїном одночасно, як генерал Григоренко.

Руйновища під Мангупом, стежки до Ескі-Кермену, і кров з корогов та ж сама, одні й ті ж самі знамена між Портою і Росією, підпертою Візантією,

з династіями давнішими, з надгробками на могилах і з молитвами вечірними і вранішніми витіями, з ім'ям твоїм із шипшини, з ім'ям твоїм із кизилу.

X

Я пам'ятаю усіх їх іще молодими, а тепер їх нема або вони геть зістарилась, і не помудрішали, не погарнішали під липами тими і тополями, де ми дітьми ще бавились,

і вони, мов хвиля морська, зайшли на берег і всохли, вже й друга, і третя хвилі накочувались, а вони сьогодні наснилися молодими ще, з рисами віку, що тільки-но розвиднявся над пагорбами й урочищами.

Вони були вчителями, я слухав їхні уроки, і час минав непомітно, і хвиля була нівроку, і ось вони тінями стали, і ми помінялись ролями

Юрій БУРЯК

Коло навколо

до того ще з учителями далеких летеїських літ. І ось крізь розриви хмарні летять вони над полями в чужий і незрозумілий, розп'ятий з нами світ.

LXIX

"На кожен кивок панського пальця ми готові плювати у свою історію": плюють кулями — в Ребета, Петлюру і Коновальця, замість спадщини вивчають лету куль траєкторію.

Нас навчають чужинці в храмах славити їхню глорію і за їхньою бородою нам не видно в пушку рильця, а воно таки є, воно вписане вже в історію з антуражем вражого канчука і барильця.

Запитати б про це в батька історії Геродота, чому топче її сарана і сволота, як обламати панського пальця

і не плювати в свою криницю — в тих же Мазепу чи Коновальця, попе московський, святійший Кирильцю?

LXVII

Йдучи по Гончара вночі, Почуєш раптом голоси: Злет меси — в позахмарні небеси, Вночі по Гончара йдучи,

Почуєш звук, як обручі Впадуть залізни, де Столипін Помер од кулі, де злітає Либідь Крильми джерел перелітає чи,

Навпаки, заточується в леті. Де Либідь уподібноється Леті. Гончарна глина, вал, а на валу

Гелікоптер Сікорського стоїть, У Штейнгеля сьогодні на балу Була котрась, яка спинила мить.

LXIX

Служили Сатані, а нині служникам в сутанах, агентам Похоронного Бюро; агентка в капелюшку із султаном стоїть над домовиною, перо

вітрець розгойдує, і бездоганно над мертвим "честь по честі" з паперових вкритих воском служниками Гранд-Опера із опером з УГРО,

із паперових квітів зі стрічками, зворушливо покритими значками шифрованих диявольських письмен

небіжчик закодований, навіки... Зненацька з-за надгробку виник мен, агентка зойкнула, а мрець підняв повіки.

LVIII

Споглядаючи блиск і сяйво осінніх грибів, цинобро-червоні квіти і зимородкового кольору стебла, думай про тіні рабів, виснажені тіла і сухі ребра.

Гуляючи дібровами серед червоних дубів, тюльпанових дерев та іншого ретродрендро, думай про тіні рабів, виснажені тіла і сухі ребра.

Парки нуворишів і концентраки — певні контрасти і певні знаки. Краса і потворність існують поряд,

блиск і сяйво осінніх грибів з однаковим успіхом відбиваються в зорях і в очах безправних рабів.

CXII. Колись у Дніпропетровську

Сиропниці та будочки з фанери, з гаркавинкою мова продавщиць,

за вивісками Рейни й Рупанери, в готельчиках й розплідниках блошиць

Озерка, тут серванти й шифоньери витягують на божий світ з крамниць, букіністичні перси і шумери і гетто біля "Тисячі дрібниць":

на місто все — одна-єдина школа, де українська мова не крамола. Уже не пахне — тхне! — російський дух,

однак здебільша так собі, мішпуха... Бундючно розквітає тут мішущ і в моду входять порно і чорнуха.

CXVII

Явилось якесь божество, кажан з головою людини у Дрюківці, неподалік Царичанки і Китайгорода, а ми вночі з В. Є. на зупинці чекали машини після орільських днів з гойдалкою над водою.

Стан повторився вночі через 10 років: на біленій хаті драбина, стіжки і туман загадковий — білий у темряві, звірина свійська немов здичавіла, а дика, навпаки, до людини ближчала, і дичка в кожному дворі — як містичне дерево —

шелестіла мовою давньою між сарматських могил, і була така в ньому туга і мудрість, що не ставало сил дивитися в небо нічне, слухати мови всього живого,

спостерігати за вогненними цятками, що зигзагоподібно пересувались над загадковим туманом і кажаном з головою людською, і з усім, що тоді розкрилося подивугідно.

CXVIII

Безсмертя лелек, черепах. Мені зрозуміла, як шифр у замку на воротах, механіка сфер небесних, як розписи приорільські, мальви на скринях, місяць на вилах — все, окрім повідомлень з ланів тодішньої преси,

придуманих для сліпих метеликів-одноденок, не те черепахи й лелеки, черепахи, що лежать на мореному дубі на міліні, чи птахи ці з надточними приладами у голівках дзьобатих, подекуди людиноподібні, мудрі лелеки-великокрильці,

через тисячоліття польотів над морями й мурахами, нами, до яких вони тільки іноді наближаються, щоб роздивитись, благословити таємниці життя, розгорнутись полотнами,

і прилетіти через тисячоліття — поглянути, що з того вийде. Вони не вмирають, вони перевіплюються у себе самих, молодших, і що довше триває безсмертя їхнє, то вічність наша коротша.

CXXX. "Хрещатий яр"

Був розписаний майстром "Хрещатий Яр", телефони інфарктні, дзвінки в парткомах, галерея портретів од Плаксія рейвах зчинила в головах совкових,

і луна сколихнула і весь, і град, партфункціонери лежали в комах, і з комах у погонах налетів наряд, і когось прихлопнули у досьє за промах.

Завалився стінопис, скінчилась меса, і дударики вийшли, сурмачі прогреса, і пішли барабанити по Хрещатому;

за шамотою йшли продавці і зодчі, кумачем розмахуючи, мов шамотою... як сьогодні з Тобою короговами, Отче!

CCCLII

Слухаючи вас, улюбені друзі, віддав багато я б, щоб побачити Курбаса, що працює на якійсь річці за перевізника, ударником на тій п'ятирічці 1937 року весь український етап

з нашими поетами, вченими, з вашими навіже-ними вертухаями на соловецько-ловецьких, ваші вожді-опецьки гуеві, трупи, загорнуті в політилен

кондомний, сморід своїх імперій,
чекання нових панспермій —
змести цю плісняву як непотріб...

український етап 1937 року —
зустріч на кордоні. Втеча — о котрій?
З перевізником Курбасом на тому боці Орку.

СССХІІІ

Ця чудова риба, дідівський карась,
має округле тіло, плавники червоні,
вони ще лишилися в заборонній зоні
орільських пущ, сіл запушених, де котрась

шука водиться в куширах,
а дідівський карась ендемний каже їй зась,
хоч би як там щупак шниряв,
не про нього цар орільського дна — золотий карась;

він як місяць уповні пливе у плавні,
у заплави і чорторії давні,
де кубло черепах, що його бережуть,

цар всіх раків орільських, де потопельник,
зачарований карасем, дивиться за межу
ірреального — в черепах зоря днів смертельних.

СССХІІ

Приборкання Дніпра — повторення потопу,
Ось велетенська хвиля підігала дім,
На гребені — повітка, хлів, за цим
Руйнація себе і хронотопу.

Тут не за себе мерли — за Європу.
Я пам'ятаю острів той — малим
Я був на ньому, рай, розвіявся дим —
І ось розплата за кондову спробу

Підправити Господні помилки.
Нові грядуть потопа і валки.
Нове руйнує не лише ландшафти

І вторгнення в долини мас річкових
Ворушить жах, та не дає зважати
На першосутність і на гнів Єгови.

СДХІІІ Стародруки

По триста, по чотириста їм літ,
в телячій шкірі, тиснення в дві фарби,
шляхами битими везли селянські гарби
ще свіжі наклади, ще пахне шриффт

друкарським варивом, руками друкарів,
у буквицях усі принади флори,
з Мелетієм, Петром їх супроводять вгору
попід склепіння храмів, там, де спів,

злетівши з вуст і хорів до висот
Господніх, шлях із гарбами верстає,
двори заїжджі в яслах, серед стаєнь,

в очерети впливаючи й осот
скитів у пущах, до нічних відправ
і вранішніх славнів дарам Господнім*

* в усі часи негоди, в непогодні часи безправ'я й потоптання прав.

Досвід Юрія Буряка

Павло МОВЧАН

Досвід. Це те слово, яким можна схарактеризувати новий період у творчості Юрія Буряка. Досвід життєвий, досвід творчий, досвід духовний, досвід інтелектуальний... Лише набувши такого сумарного досвіду, можна виходити на такі співвідношення людини та великої історії, щоб збагнути драматизм цих диспропорцій. Здається, Юрій Буряк виробив власні методи аналізу історичних травм сучасної свідомості, травм душевних, які він не соромиться поименовувати. Тому його поезії повні несподіванок у своїй відвертості, і є, за висловлюванням Алена Бадью, процедурою істини. Цей аналіз відбувається на молекулярному, смислово-емоційному рівнях. Кожен його твір — це немов фрагмент якогось одного монументального твору, тому там так багато відсилань, так багато адресацій до різноманітних джерел: від політичних до фольклорних, від історичних до філософських... Кожен текст вкладається як певний смисловий пазл, скріплений інтонаційно, хоча поетична мова весь час ніби видихається: від голосної вибуховості до стриманого речитативу. І справжня, природна поетична мова, що є вищою формою існування мови взагалі, немов пересотворює поета. Структурні, семантичні, поетичні та концептуальні порівняння в Ю. Буряка ніколи не вмотивувались фонетикою, тому він досягає такого високого ліризму, бо відвертий у своїх творах-сповідях, де важлива не майстерність, а правдивість почувань. Саме тому він виломлюється з профанного простору в сферу справжнього Логосу. Того Логосу, завдяки якому постав Господній світ і в якому перебувала людина безгрішна — в раю, з якого всі ми, власне, і вийшли і від якого всі віддаляємось, відокремлюємось, відступаємось, як від ненастанного джерела щастя. І це чи не головна тема другого періоду творчості Ю. Буряка. Бо як на мене, то це є надсюжетом, який зшиває різноманітні фрагменти. Реальність щастя, барвистість, неповторність, шільність світу, абсурдність будь-яких розривів, розлук, агресій, конфліктів, — це все теми того високого ліризму, епічної “саговості”, що виокремлюють творчість Юрія Буряка з тієї низки поетів, які “засиропились” у власній самодостатності. Справді, він досяг тієї високої ноти ліризму, яка, за висловлюванням Й. Бродського, недосяжна в людських стосунках. “Я був і не тим, але ти була та... Оріль голуба і безсмертник, Текуча блакить і трава

золота. Вже варто за це лиш померти!” Простота висловів вражає. Честюлюбство, бравада, позерство відійшли разом із молодістю. Набуто відповідного життєвого і творчого досвіду. Мудрість і душевний спокій не ховаються за штукарством. І тут справа, як казав Джуліан Барнс, “не лише в смиренні перед вічністю”, справа в іншому: “лише з віком досягаєш тієї простоти висловлювання”, яка свідчить і про набутий не лише життєвий, а й духовний досвід. “Згадаєш косаря, кошу його й мантачку, гадюку в курені, в долині дику качку, кабицю і город, і вросле в грушу бильце. Згадаєш косаря, степів залізокрильця. Як він ішов на смерть з селянською кошою, а смерть була, як твердь, — вселенською тюрмою. Його спустив Господь з небес у недорід порятувати нас, бо вмирав наш рід!” На перший погляд текст перевантажений прозаїзмами, але, читаючи текст за текстом, приходиш до усвідомлення, що Ю. Буряк добре розуміє, наскільки спорідненими є слова поетичні, філософські, метафізично навантажені. Як людина, котра все життя професійно працює зі словом, він, так би мовити, відчуває його зсередини.

Новаліс, як відомо, філософію називав граматику поезії. І не дивно, що поет вдається до певних сентенцій, до метафізичних смислових згустків, які, як зауважив М. Слабошпицький, нагадують поезію Й. Бродського. І це не дивно, адже Ю. Буряк досить майстерно переклав його твори, знайшовши відповідні творчі ресурси для надскладних ретрансляцій. Мене вражає інструментальність інтелекту Ю. Буряка, його логічна чіткість, ґрунтовна ерудованість, політична відлунність і певна розумова ошадливість. Кожен цикл віршів — це система духовних орієнтирів, де позачасовому і надситуативному та історично необумовленому відводиться чільне місце. “Ось акінак з горбів олександрійських, а це — трипільський посуд. Це — Дарій. Це — його розбите військо, у мертвий Час відкрите око, осуд в очах святих, яких за безцінь продають гешефтярі всієї України прибулим здалеку екзотики ловцям, аматорам з грошима, відомим клеркам й нації отицям”.

У цих творах присутня філософія, антропологія, історія й публіцистика. Інтелектуальний досвід поета виявляє себе в кожній складовій його таланту.

“Вже на вершечках туй дрозди співають пісень кохання до самоза... до самозабуття, вже ніч для них не ніч, і

не розплющать віч, співаючи, вслухаючись у лад мелодій, що ідуть до горлечка з небес — для множення шляхів небесних звуків крізь горла дрозденят, і чим глухіший сад і чим гупіший час, тим голосніший спів, у нітмі, в садибах давніх літ...”

Ми справді пересвідчуємось: цей текст — смисловий і образний пазл, який уляється в широкий образний контекст часу. Тому не випадково поет перемишує силабо-тоніку з верлібром, а візуальну поезію з прозою. Створюється фантазмагорична картина світу, який дозволяє нам сприймати його з різних ракурсів. Великий поетичний простір, який досягається не лише завдяки стилістичним перемикуванням з рим, метра та строфічної організації на верлібрі, на прозу, дає поету небачений внутрішній простір самовисловлювання та самореалізації, виявляючи кожну похибку в добірї лексичному. Проте створюються умови недовисловленості, варіантності тлумачення, чуттєвої розмитості, і в рамках одного тексту довільно міняються параметри теми. Здається, маємо величезне поле експерименту; насправді через певний проміжок часу, заглиблюючись у твори поета, ми помічаємо природність його інтонацій, смислову густоту, що зумовлена широтою поглядів та висотою інтелекту автора своєрідної енциклопедії сьогодення в новому-старому жанрі: поезії... Письмо його доведене до автоматизму, пластика — неймовірна, рими — найнесподіваніші... а відмова від складних метафор, до яких тяжіє сучасна молада поезія, оперування смисловими зміщеннями, часовими тектонічними зсувами, свідчать про високий ступінь майстерності, яку демонструє поет в останніх своїх книгах. Перед нами постає Поет — несподіваний, непізнаваний, видатний, глибокий, самобутній, сучасний, масштаб якого співмірний визначним поетам сучасності.

На здобуття національної премії України імені Тараса Шевченка 2012 року

Комітет із Національної премії України імені Тараса Шевченка повідомляє, що на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка 2012 року до Комітету надійшло 30 подань. До участі у третьому турі конкурсного відбору на здобуття найвищої Національної нагороди України, шляхом таємного голосування, Комітет допустив такі твори:

1. Буряк Юрій. Книга поезій “Коло навколо”.

Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

2. Гужва Валерій. Книги поезій “Вежа” та “Порцеляновий янгол”.

Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

3. Дочинець Мирослав. Роман “Вічник. Сповідь на перевалі духу”.

Представлено Національною спілкою письменників України.

4. Мідянка Петро. Книга поезій “Луйтра в небо”.

Представлено Асоціацією українських письменників.

5. Проць Любов. Книга поезій “Група крові”.

Представлено Національною спілкою письменників України.

6. Рутківський Володимир. Історична трилогія для дітей “Джури” (“Джури козака Швай-

ки”, “Джури-характерники”, “Джури і підводний човен”).

Представлено Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.

7. Щіпковський (Щіпківський) Геннадій. Трилогія “Товтри” (“Круговерть”, “Директорія”, “Млин”).

Представлено Національною спілкою письменників України.

8. Кара-Васильєва Тетяна. Книга “Історія української вишивки”.

Представлено Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України.

9. Степовик Дмитро. Книга “Історія української ікони Х—XX століть”.

Представлено Відділенням літератури, мови та мистецтвознавства Національної академії наук України.

10. Тимків Богдан. Книга “Мистецтво України та діаспори: дереворізьба сакральна й ужиткова”.

Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

11. Хай Михайло. Книга “Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція)”. Представлено Національною спілкою композиторів України.

12. Степурко Віктор (композитор). Псалмодія “Монологи віків” для мішаного хору та сольюючих інструментів.

Представлено Національною спілкою композиторів України.

13. Пилатюк Ігор (диригент). Концертні програми “П’ять скрипкових концертів Мирослава Скорика”, “Пам’яті Кобзаря”.

Представлено Національною спілкою композиторів України.

14. Печорний Петро (художник). Серія декоративних тарелей за мотивами творів Т. Г. Шевченка.

Представлено Українським Фондом культури.

15. Криволап Анатолій (художник). Цикл живописних творів “Український мотив”.

Представлено Національною спілкою художників України.

Мелодії пісенної душі

Олександр БАКУМЕНКО,
лауреат Всеукраїнської літературно-
мистецької премії
ім. І. С. Нечуя-Левицького

Ганна Чубач у нашій національній пісенній культурі — явище більш ніж неординарне. Питання про те, що верховодить у пісенній творчості поетеси — слово або музика, що на першому місці у її мистецькому характері, може поставити хіба що людина необізнана з творчістю письменниці. Адже відповідь однозначна: і слово, і музика.

Ганна Чубач написала чимало віршів-пісень на власні мелодії, про що свідчить виданий у вересні 2011 року компакт-диск пісень поетеси на власні вірші та мелодії. До диска увійшло дванадцять ліричних пісень у виконанні колективу "Горлиця" (у складі заслужених артисток України: Д. Гуменюк, В. Галушко, І. Захарко), народного артиста України О. Василенка, заслужених артистів України Ю. Рожкова та І. Красовського, артистів С. Томіліна, Н. Пави, І. Бикової; а також дві пісні у виконанні дитячого колективу "Зернятко" (художній керівник — Р. Заклецька) та у виконанні В. Важеєвської й В. Важеєвського (художній керівник — С. Томілін).

Я не хотів би називати Ганну Чубач лише поетесою-піснярем. Чому? Та хоча б тому, що до неї це мало стосується. Ганна Чубач насамперед художниця слова, поетеса. І лише тому вона пісняр. Наскільки вона бачить, відчуває й розуміє слово, настільки ж вона його і чує. Повнокровне відчуття її поетичного слова з'явилося у звуці. Воно ніби само просилося у музику, знаходило її, стаючи згодом пісенним словом, яке не втрачало при цьому своєї зримості, чуттєвої та розумової сили. У кращих творах Ганни Чубач образ музичний збігається з образом словесним.

На жаль, у багатьох сучасних піснях наших відомих авторів відбувається навпаки: з музикою слово ще більш-менш звучить, навіть передає якісь емоції, а візьми й залиш це слово без музики — і відразу ж відчуваєш порожнечу: нізащо зачепитися. Залишається одна тільки оболонка слова, тобто одне ім'я без іменника.

Про кращі вірші-пісні Ганни Чубач цього сказати не можна, вони й без музики сприймаються, а з музикою і поетів. Їх можна читати й перечитувати не лише вголос, а й про себе. Їх можна з аркуша декламувати й повторювати напам'ять. Але головне, що їх можна і співати: співати одному чи разом з іншими, в хорі чи за дружнім столом і в залі, зі сцени, співати, як душа вимагає, як підказує пам'ять. Саме співати, а не виконувати. Адже пісенне слово Ганни Чубач — музичне від природи, про що свідчать мелодії поетеси до своїх віршів. Таких пісень у репертуарі поетеси чимало, більше, ніж на новому компакт-диску. Вони беруть за душу і спонукають слухачів відчувати емоційні переживання авторки. Такі пісні швидко стають популярними, маючи щасливу пісенну долю.

Триптих-розмисли про Особистість

Володимир КАЧКАН,
доктор філологічних наук,
професор, м. Івано-Франківськ

1

Від думки до серця замкнеться "високовольтна дуга", підігрється високою амплітудою роздику, і з чоловічих грудей, мов із ковальського міха, посипляться іскри роздуму про незнищенність нашої мови, святої націїоїдеї, про справжність українства і його історії, про ще до кінця не досягнений і не виспіваний у карколомних долях борців-попередників кривавий досвід батьків і братів і захлипаючі від сибірської люті історії-оповіді й змарнілі у прихрипинах солоспіву матерів і сестер.

Цей, закорінений у покутську землю чоловік, насправду десь під вечір, а можливо, завтра чи опісля, залишить на білому папері важливі або й незаперечні свіжі думки, що придатні до вжитку лише свідомим, годним не зламатися у часи буреломів. У тому думному дискурсі вченого Василя Лизанчука будуть "болючі" цифри, пектимуть жаром істини й правди слова, цілі сторінки, за якими прочитуватиметься філософема незнищенності нації, розлога утвердженість антропоукраїноцентризму, цієї якісної присутності, змістоутворюючої парадигми.

Але це точно буде, бо він уже вибудований на цю місію: саме так мовити про сутність українства, що найлютіші вітрогони не варті знести його із праведної путі.

А нині?.. Василеві груди замаїла яскрава, повна оранжево-жовтавих хрестиків, сорочка; а світло-сиваві очі жадібно п'ють літелло, що огортає його обличчя, усю країну Львова. Він простує до греко-католицького храму — до церкви святого Йосафата.

2

Церква тут давня, роками намолена. Її енергетика мовби намагнічена дивовижною й незбагненою силою, виповненою святим духом. Тут тіло мовби поособливого спочиває, а душа, як розкритий птах, літає, працює і заповнює ясністю молитви, ладаними порухами безмірності часу, незаперечними константами мудрості, що утверджується усім літургійним дійством.

Відбувається невидиме удосконалення внутрішнього світу; йде перероблення отого маленького людського "я" на виведення духом святым, тайнством пресвятої молитви та евхаристії, сповідальністю й запричастям. Людина розкривається й возноситься у Божій радості й присутності, в усвідомленій та заглибленій вірі, у наближенні до земної безгрішності...

Його думки ніби дали спокій душі, знову атакують мозок, влаштовують не легкий іспит на подужання численних запитань, на які він шукає у Святому Письмі відповіді роками.

...Боже мій, може, то ще не надто виправданий сподіяний мною хосен, бо на

1 січня 2012 р. доктору філологічних наук, професору, завідувачу кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, заслуженому журналістові України, академіку Академії наук вищої освіти України, лауреатові Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка Василю Васильовичу ЛИЗАНЧУКУ виповнилося 75 років та 60 років журналістської праці. Василь Васильович родом із села Ганева Коломийського району Івано-Франківської області. Він автор 29 книжок (монографії, посібники, підручники, брошури), понад 500 наукових і науково-публіцистичних статей. Опублікував у пресі понад 900 різножанрових матеріалів, майже 600 разів виступав по радію і телебаченню, порушуючи важливі суспільно-політичні теми українсько-го державотворення.

життєвій дорозі немало призагубилося-розтратилося, але я, грішний, мій Праведнику, усвідомлюю свої прогрішення, сповідаюся перед Твоїм взором і Духом Твоїм, прагну очищення душі й заповнення її небесною молитвою, що оздоровлює моє тіло, заряджає мій мозок, як добірним зерном перед засівом, думками, що стверджують Твою безмірну й неосягнену великість, підносять мій скромний чин до витребуваності доокружного мислячого люду.

Молю Тебе, Боже, не опусти моє ество, тримай мою часом заарканену буденними клопотами душу поближче свого Вівтаря, не дозволяй зневірися у праведності й потребі того, що роблю, і прости мені, Господи, якщо я десь звихнувся на стежинах ходи і пошуків. Насправду, так мені видиться: я не був ні захланним, ані заздрісним. Я лишень завше був невдоволений тим, що уже вижив на своєму загінчику. Може, цей снопик не весь приймеш, Навчителю, до людської книги мудрості, мо', лишень один колосочок гідний до спожитку, а можливо, тільки одну зернину відвіє від половини прискіпливий час, — і то буде моїм ошасливленим усвідомленням, що я таки щось та вкинув у спраглу весняну ріллю своєї нації. Господи-Господи, оздоров моє тіло, дай мені сили й снаги на завтрашній труд, бо моє перо чує Твою зарядженість, а душа передає мозкові повеління Твоє: не зупинись, ще немає позволення на спочівлю. Трудись!.."

3

Ніч видалася довгою, якоюсь томливою. Стояв навпроти свого купе і довго роздивляв небо, що було гейби перешматоване блискавками-ботогами. Потяг тактакав по безконечних рейках аж на Запоріжжя, пасажири, нарешті, вгамували своє човгання сюди-туди, а

провідники дали знак до сну, блиснувши коридорними світильниками. Денна намореність поселяла у вагоні тишу.

І раптом до голови прибилися то один, то другий сні, що якось уривково переносять його до рідного Ганева, туди, де покояться батьки.

"Я тя вижду, Васильку, ми вчора з мамкою завеснували підгорбки, повище хати, у Боженки випросили дощику — і, надіюсь, зарясніють сходи... Ти, синку, зріс на землі, любиш полечко, з тебе вибився б добрий газда, ой, добрий!.." — і якась тиша, як пустка, огорнула Василя, щось зволожи долоні, спітніло чоло. Може, хотів щось відповісти батьку, попросити чогось, а чи почути яку благовість, передати поздоровлення на спрацьовані матусині руки, а мо', й поцілунком остудити її сльозу?..

Але татова навчальська сила була міцнішою від синівської, і Василь таки оперся на підвіконне поруччя, якось обхопив долонями гарячу голову, похитав нею, неначе повисівав щось зайве чи дургорядне і таки уперто дивився у той затемнений кінець коридора, де, здавалося, стояв його отець. "Ну, тішуся тобою, синку, оно у моїй книгозбірніці майже усі твої ваговиті слова; о, ті книжки, де рятуюєш нашу мовночку від столітнього катюги, у яких розпікаєш молот і обценки, аби пороздобувати кайдани, що висять нам на руках, ногах і шиях, — ті книжки позачитували люди, котрі не годні забути, що вродилися і помруть українцями!..

Добре чиниш, моя кровинко, тішимся твоїм надбанком, але..." Може, тато мав намір помахати пересторожно на сина пальцем, мовляв, не задри на старість голову, не засип її гоноривитістю, погордою, бо самовивисуватись з-між інших — великий гріх, якого важко відмолити. "Не нахваляйся, нехай люди оцінять твою працю..."

***

Професор Василь Лизанчук починає трудовий тиждень, ідучи до Франкового університету. Несе у собі світло. Ним, як духовною лампадою, засвічує спраглість пізнання молодим, тим, що годяться йому у внуки.

Іде Львовом Особистість!

Василь МАРСЮК

ДО НОВОРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ

Данилові Кононенку

Там за снігами-розлуками
як ти живеш у Криму?
Хоч ти уквітчаний внуками,
я тебе теж обійму!

Жити не можеш без клопоту,
робиш добро без поз.
Ще б тобі торбу і бороду —
був би як Дід Мороз.

Ох, ці швидкі ювілеї!
Ох, все прудкіші літа!
Знаю, не втонеш в елєї,
голово золота.

Людам козацького крою
ніколи навіть старість.
Це на таких героях
і Україна стоїть!

P.S. Від редакції. Приєднуємося до привітань поета Василя Марсюка і широко бажаємо поету і просвітянину Данилові Андрійовичу Кононенку міцного здоров'я і творчих звершень на многії і благії літа!

Марія КУЧЕРЕНКО

Він один із тих, які замикають собою цілу епоху в нашому українському бутті — епоху невіддільного у своїй широті романтизму, духовної жертвості, вічного протистояння — цих найбільших чеснот, які, здається, просто на очах втрачають суспільний інтерес. На місця диваків, здатних до цієї офіри, вже давно ніхто не поспішає... “Вакантні місця” нікого не приваблюють... Чому так сталося? Де і коли щось невідворотно зрушилося? Ці “могікани з могіканів”, і досі найчутливіші до тектонічних суспільних розломів, глибоко драматично переживають свою нетутешність, немов ще за життя випали з власного часопростору. “Чи недорід, чи недосів // — нема сучасників. Пустеля. // А отже, і нема часів // І все одно, де Бог постеле”, — так за все своє покоління вихлюпнула гіркоту тотального розчарування добою Ірина Жиленко.

Микола Кагарлицький — один із тих диваків, які мають здатність свою долю, свій персональний час розчиняти в долях інших. Схоже, й сам того не помічаючи. З цією здатністю народжуються, її успадковують замість матеріальних благ. Вона може бути і вогнем серця, і Божою карою.

Микола Федосійович завжди відзначався своєю “герметичністю” — завжди жив скромно, непоказно, тяжко трудячись на ниві української культури, одержимий постійним пошуком фактів, документів, спогадів очевидців. Здається, до свого світу впускав тільки обраних — героїв своїх книжок. Однак він міг бути і всюдисущим — численні літературні вечори, лекції, постійні просвітницькі радіопередачі. Жодна значуща подія в культурному житті України не обійшлася без його добровільної участі. Його духовною трибуною стали зали Республіканського будинку актора, Будинку вчителя, Національної спілки письменників, музеїв, студентські аудиторії. Йому завжди до всього було діло, він усім тим завжди переймався. Ось такий собі вічний двигун українського культурного життя.

Він народився на Святвечір... просто під Віфлеємською зіркою. Мати, згадує Микола Федосійович, попоравшись біля печі, прилягла після хатньої роботи і народила на печі сина. Баба-повитуха запізналася на ту подію. А за кілька днів по пологах мати вже поспішала, зібравши в хустинку пірижки, до чоловіка в Лук’янівську в’язницю. То було останнє короткотривале побачення... “Звідки їй було знати, — пише у своїй сповіді сина письменник, — що Федося розстріляють 27 вересня 1937 року?! А вона, бідолашна, ждала його до самої смерті в лютому 1982 року: за кілька днів до свого вічного спочину називала мене Федосем”. Тетяна Антонівна все життя, до глибокої старості, працювала в колгоспі. Тяжко, ударно працювала — тільки такою нелюдською працею могла “реабілітувати” родину перед владою, позаяк була дружиною “контри”. І брат Іван задля тієї реабілітації поклав своє юне життя на Фінській війні — пішов добровольцем.

Мине немало часу, і Микола Федосійович, отримавши доступ до секретних архівів, простежить, хоч і пунктирно, долю батька, який був заарештований за участь у селянсько-повстанській армії Данила Зеленого, за відмову користися новою владою під час колективізації. Та ниточка

страдницької долі, як і тисяч безневинно убієнних українців, яким трапилося жити не в тому місці й не в тому часі, згубиться в моторошних биківнянських лісах. “Понеділок 9 листопада 1992 року, — згадує у своїх спогадах письменник, — проведений у стінах будинку СБУ, в недалекому грізному КДБ, що в Києві на Володимирській, 33/35, надовго залишилися у моїй пам’яті. Саме того дня, опрацьовуючи справу мого батька, я дізнався про перший йому вирок, винесений Колегією ОДПУ київської прокуратури 8 липня 1929 року, — десять літ заслання в концта-

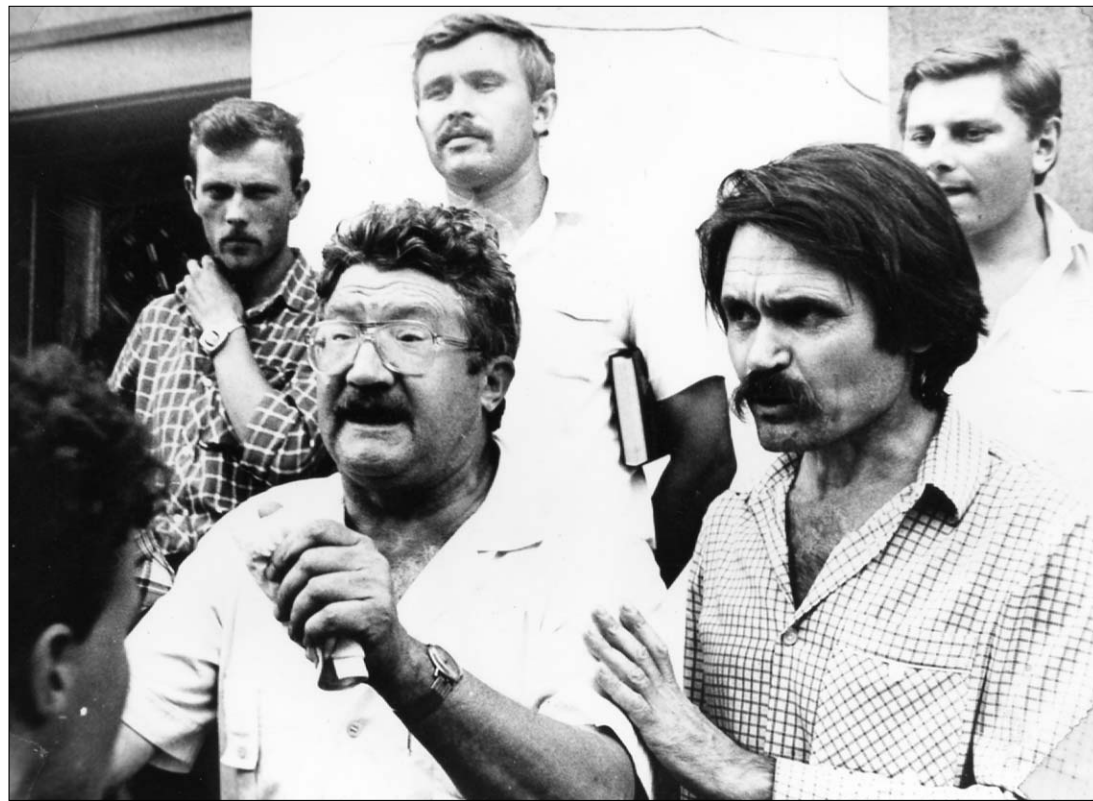
лях, увібравши і їхню світлу енергетику, не розпорошену у Вічності, і чорний трагізм чужих життів. А як інакше! “Інакше, — переконаний Микола Федосійович, — навіть братися за перо, якщо серце не переповнене любов’ю до героя”.

Завдяки Оксані Петрусенко, її незрівнянному голосу, почутому в далекому дитинстві з детекторного приймача сусідської хати, назавжди у його серце увійшов чарівний світ музики і неперевершеного вокалу. Згодом мама, тяжко працюючи на колгоспні трудовні, таки збере гроші й зробить неоціненний подарунок синові —

колгоспницю, перед творчістю якої свого часу у шанобі схилився сам Пікассо. Усе те увійшло до книжок “Я буду художником!”, “Катерина Білокур очима сучасників”, “Квіти мої, діти”. Можна сказати з цілковитим правом, що книжки Миколи Кагарлицького — це книжки завдовжки в життя. Життя, осяяне творчістю, любов’ю.

Сьогодні Микола Федосійович бідкається, що тяжка хвороба не дає реалізувати творчі задуми, зокрема книжку спогадів про родину, про тяжку українську історію з промовистою назвою “Україно,

Народжений на Святвечір

Ось такий він, невгамовний Кагарлицький (фото із сімейного альбому)

бори. І в цій же справі, в окремому конверті, побачив маленьке батькове фото, відзняте в часи перших допитів. Воно мене приголомшило — на мене дивився не батько — я, його копія в 32-річному віці”.

Ось так і жив одразу за двох — за себе і батька, не марнуючи ні хвилини життя, одержимо, до самозабуття трудячись на розбудові української культури. Багато років Микола Федосійович крок за кроком відстежував творчість таких знакових постатей, як Оксана Петрусенко, Михайло Донець, Катерина Білокур. Він зріднився з ними, аж ніби розчинившись у їхніх до-

детекторний приймач, який відкриє спраглому серцю дивовижний світ української пісні у виконанні Михайла Гришка, Івана Козловського, Бориса Гмирі, Івана Паторжинського, Володимира Нечаєва... Як і найкращих зразків класичної музики. Наполеглива багаторічна дослідницька праця над життям і творчістю Оксани Петрусенко з роками увінчалася безцінним виданням про легендарну співачку. Потім — “Михайло Донець. Спогади, листи, матеріали”. Паралельно їздив, шукав листи, записував спомини сучасників про Катерину Білокур — просту селянку-

батьку, в нас одна. Сповідь сина”. Після бруталного побиття змопівцями 29 липня 1989 року біля Верховної Ради він, якому завше до всього було діло, став на захист протестуючої студентської молоді, розправою над якою керував генерал МВС Бердов. Тоді Микола Федосійович сам потрапив під змопівське “частування”. Жорстоке побиття (три зламаних ребра, забиття нирок) назавше забрало здоров’я колись дужого, енергійного чоловіка. Нині тяжка хвороба нирок прикувала його до лікарняного ліжка. Годі казати, яке воно, те лікування, за нинішньої пенсії. Як і те, що справедливості у цій історії, особливо за сучасної влади, годі чекати. Та, здається, гірко розчарування добою та суспільною інертністю, як і вражена гідність та непритлумлена образа, для митця, який вірою і правдою служив розбудові духовної України, нині ще страшніші, ніж фізична недуга. Адже він, покликаний у цей світ на Святвечір, завжди був виразником української справжності, духовності, невіддільної інтелігентності, яку моралі споживацтва ніколи не збагнуть, адже він завжди намагався зробити цей світ на крихту кращим, світлішим, добрішим...

Тож дай Боже, Вам, Миколо Федосійовичу, сил для такого нелегкого духовного і фізичного протистояння. Ми віримо у Вас — людину, яка колись сповідь Бетховена покляла в основу свого життєвого і творчого кредо: “Я візьму долю за карк. Я не дам їй звитяжати над собою. Від темряви до світла, через боротьбу до перемоги”.

Микола ШУДРЯ, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України

Він мріяв повернутися до Гуцульського ансамблю пісні і танцю в Станіславі. Хоча професор Костянтин Пігров, родом із Ставрополля, задовго до випуску запропонував його на свою кафедру диригування Одеської консерваторії імені Антоніни Нежданової, Михайло Гринишин мав рідним краєм. А почувши в гуртожитку по радіо спів і гру своїх земляків, придбав квиток на потяг і почав збиратися в дорогу. Студенти-друзі (а це — Анастолій Авдєвський, Віктор Іконник, Андрій Гетьман, викладачі Василь Шип і Дмитро Загребський!) ледве відмовили юнака від нерозважливого вчинку.

...Пригадалися щасливі роки перебування у Львівській консерваторії. Він навчався диригувати у Павла Муравського. Заняття з вокалу проводила (ні, виспівувала!) славетна Соломія Крушельницька. Вже літня недужа жінка, вона спиралася на ціпочок. Тому уроки давала вдома, по вулиці Чернишевського, 25, нині імені неперезвершеної співачки. Всі стіни її помешкання були у фотографіях. Ось вона — “незабутня Аїда”, “єдина Джоконда”, “найчарівніша Чю-Чю сан”, “приголомшлива Валькірія”, “неповторна Галька”, “ідеальна Брунгільда”, “виняток-ва Лорелей”, “ушавлена Батерфляй”... Якщо ти приходиш не в настрої, то навчання відкладалося. Господня сідала за рояль і, награвши собі, виконувала улюблені арії, а найчастіше українські народні пісні. Найміцніше застряла в пам’яті верховинська “Вівці мої, вівці...”. Здається, ці звуки прилинули сюди із самісіньких Карпат: сумовиті, бентежні, болісні, мов ті коломийкові наспіви, що злітали з уст гуцулів, які спускалися влітку з гір Коломийським шляхом, щоб жнивувати в Обертині за дванадцятий сніп. Тоді нагоряни ночува-

ли у Гринишиних у столі, і часто під зорями допізна не вмовкали їхні полонинські мотиви.

Та на третьому курсі сталося лихо: енкаведистські слідці вистежили, що Михайло не написав у біографії про спортивні виступи у товаристві “Січ” і свою працю дяком у церкві села Тишківці. А це чекісти витлумачували як “чистий націоналізм”.

Гринишина позбавили права вчитися. Його викинули просто на вулицю: хоч жebraй, хоч крадь, хоч накладай на себе руки. І він у відчай подався до партійної влади. А там порадили заробити “добру рекомендацію” на громадській роботі. Тож влаштували художнім керівником Будинку культури на львівському заводі “Сільмаш”. За рік на підприємстві запрацювали гуртки, ожила клубна сцена, виник хор і оркестр. Але його з виробництва не хотіли відпустити, а коли дістав схвальну характеристику, то все одно всі шляхи до навчання були перекриті.

Довелося шукати правди аж у столиці — Києві. Та тільки не допомогла ні Президія Верховної Ради (сам легендарний Ковпак, який воював на Гуцульщині), ні Комітет у справах мистецтв, що його очолював письменник Давид Копиця. Скрізь вимагали, щоб “виправдав себе на ділі”. І Гринишина послали на Рівненщину, в занедбаний районний центр Межиріч (тепер Острозьчина) “піднімати культурний рівень”. Не рік, а два випало трудитися в цьому краю. Тут хіба що існували кволі паростки народної творчості. Та Михайла не зупинили труднощі: створив художню раду, відкрив курси підвищення мистецької кваліфікації, сам влаштував заняття і залучав фахівців з області. Про Межирічські успіхи заговорила преса, особливо відзначали газети зрушення в хорівій і театральній діяльності (до речі, вистави проходили в декораціях, мальованих самим Гринишином).

А коли справа торкнулася характеристики, то і розмовляти не

З піснею в душі До 90-ліття народного артиста України Михайла Гринишина

захотіли: хіба можна розлучитися з таким умільцем? Тільки Михайло переконав місцеве керівництво: мовляв, здобуду вищу освіту — і чекайте в гості! Бодай мало йняли віри, а все-таки дали волю.

Їхати до Львова не зважився: там буде, висловлюючись музичною термінологією, бекар, тобто поставлять шлагбаум. Києва так само побоювався. Чи не податися, в крайньому випадку, на Одесу: там його зовсім не знають... І ректор консерваторії, Серафим Орфеев, порадив попередньо поспілкуватися з Костянтином Пігровим — професором, диригентом, керівником студентського хору. Вийшла шира розмова. Обидва, як з’ясувалося, пов’язані з духовною музикою: і викладач свого часу працював із півчою капелю в церкві.

З Михайлом Гринишином познайомила приймальна комісія — і він без іспитів став третьокурсником — із гуртожитком і стипендією. Від радощів піднісся на десяте небо. Встиг заприсягнутися з хлопцями, скупався в морі. Все нібито було гаразд. Та зненацька його терміново викликають у ректорський кабінет. Відчув щось недобре. І справді, КДБ натрапило на слід свого “підопічного”. Тож ректор змушений був сказати: “На жаль, ми не можемо вас узяти...”.

Коло, як кажуть, замкнулося. Світила хіба що домівка. Та по путі в Обертин Михайло, про всяк випадок, завітав до обласної філармонії, щоб поговорити з її директором, своїм приятелем із сусіднього села Гончарева — Павлом Барчуком. Той пообіцяв порадитися з “відповідними людьми”. Може, щось і вийде із працевлаштуванням. І, яке щастя, Гринишина зараховують солістом Гуцульського ансамблю. Баритон співака віднині лунає на сцені й на концертних майданчиках, під час репетицій і в гастрольних подорожах. Його спів всюди зачаровує зал. Бурхливими оплесками зустріла артиста й Москва. В ті дні столиця прощалася з “вождем всього людства” — тираном Йосифом Сталінім. Наче посвітлішало у країні. А з приходом до державного керма Микити Хрущова почалася політична відлига... Гуцулі першими відвідали кремлівський музей.

Настала якась нібито полегша. І Михайло Гринишин надіслав телеграму-запит до Одеської консерваторії. На неї відповів сам ректор: “В кінці серпня ми вас чекаємо”.

...Відтоді спливали роки напруженої праці під орудою професора Пігрова. “Михайло Петрович”, як його завжди величав маестро, став художнім керівником Івано-Франківської філармонії, а коли вивільнилась посада в Гуцульському ансамблі — й другим диригентом у ньому. Відразу цілком поринув у збирання і записи фольклору карпатців, опрацьовував народні пісні для сценічного втілення, почав сам складати хоріві твори. До репертуару ансамблю потрапили і його власні перлини: “Ой зелена полонина”, “Карпатський гомін”, “Полонинко-гордовинко” й інші.

Коли ж очільник Гуцульського ансамблю, учень Миколи Колеси, Володимир Пашенко цілком перейшов на педагогічну ниву, його місце заступив М. П. Гринишин. Тоді ж він і став художнім керівником і головним диригентом ансамблю пісні і танцю.

Хотілося чимось виокремитися з-поміж інших творчих колективів і Михайло Петрович згадав свою навчительку Соломію Крушельницьку з її шемливою піснею “Вівці мої, вівці...”. Їй були притаманні задушевність і затаєна мрійливість. А взагалі гуцульська пісенність ґрунтується на швидких ритмах коломийки. Композиторові ж подобається широкий, протяжний спів, він задумав переосмислити, урізноманітнити рух цієї дивовижної пісні.

Якось його перевесник Павло Барчук ознайомив зі своїм виконанням цієї пісні, але її мелодія не сходилась із уже почутими. Натхненний спів заповів у самісіньку душу... Ходив, мугикав, шукав свого звучання. І раптом у нього “виспівується” якийсь незнайомий музичний мотив, мов би по-іншому ожили перші рядки:

*Вівці мої, вівці,
Вівці та барани,
Хто ж вас буде пасти,
Як мене не стане?*

І раптом вибухає, наче приспів, оте карпатське “ду-ду-ду” і повтор останніх слів... Здається, горами пливе лунка хвиля, лине, переливається. І серце захоплюється від солодкої снаги.

Але мелодія, навіяна уявою, потрібна для хорового звучання. Перший куплет, запозичений у Соломії Крушельницької, — ніжний, тривожний, сповнений теплого почуття, а з отим “ду-ду-ду” наче викликає продовження. “Барани” геніальної співачки не зовсім пасують для сценічного потрактування; краще, мабуть, їх замінити на “отари”. Вдома, на вулиці Радянській, 163 (тепер Незалежності), композитор уявив, як вівчар залишає овець на пасовиську, а сам простує до чорнобривої Ксені:

*Гей, пасти́ться вівці,
Де високі гори,
Я ніду до Ксені,
Де чорні брови.*

Тут ще відсутнє завершення картини. Її треба чимось доповнити. І Михайло Петрович зустрічається з молодим поетом Миколою Кубиком. Удвох вони знаходять кінцівку:

*Сама Ксеня вийшла,
Файна моя чічка,
Просидів я з нею
До темної нічки.*

Композитор ще довго працював над нею; шліфував, як мовиться, кожну ноту в себе за робочим столом. Лише після удосконалення партитури приніс пісню до ансамблю. Мовчки записав її крейдою на дошці. Хористи відразу вдалися до нього з розпитами: “Звідки така файна?”. Не відповів. Хай заспівають хором, тоді можна і признатися.

Вивчили від початку і до кінця. Дещо мусив підправляти в роботі. Зазвучало якнайкраще. Але потрібен був заспівувач. Не з таким уже яскравим голосом, але щоб проникся вітрами і пахоша-

ми Карпат, збагнув, що для нього овечі отари. Соліст не був із місцевих, тому після двох репетицій спало на думку прослухати ще кількох тенорів. Співає перший — не виходить, другий — невдало, третій — щось не подобається, четвертий — ліпше, але не те, і, нарешті, п’ятий хорист — Степан Заєць, скромний хлопець, який не вважав себе якимось особливим співаком і навіть ніколи не вирізнявся серед інших. Та коли пролунав його спів, наче хвиля прокотилася в залі: як він перейнявся піснею, скільки в нього того відчуття і зачарування!

Всі кинулись обніматися і цілувати виконавця. Михайло і собі привітав Степана із триумфом.

...Небавом відбувся концерт на відкритому майданчику літнього театру в міському парку імені Тараса Шевченка. Видалася погідна днина. Музика, пісні, танці. Виступ ансамблю передають по радіо. Всередині програми прозвучали “Вівці...”. Присутні вигуками схвалення і оплесками вітали хор. Сам автор розгубився. Пісню довелося повторити “на біс”. До сцени рушили ті, що відпочивали в парку. Знову, як мовлять гуцули, гвалт... Що ж, треба співати втретє.

Наступного дня пісню підхопило все місто. Незабаром автор подарував свій твір львівському диригентові, своєму вчителю, художньому керівникові капели “Трембіта” Павлові Муравському і пісня з’явилася у її виконанні. Потім вона прикрасила виступи Закарпатського і Буковинського хорів. Включив її до свого репертуару і Червонопрапорний ансамбль пісні і танцю імені Александрова. З естради понесли пісню в люди Дмитро Гнатюк, Микола Кондратюк, Павло Кармалюк та інші. Цей вокальний шедевр став візитівкою Гуцульського мистецького колективу. На гастролях у Грузії, Прибалтиці, Середній Азії й на Далекому Сході слухачі неодмінно просили заспівати “Вівці мої, вівці...”.

Очолоючи з 1962 до 1970 року талановитий, самобутній колектив, з 1966-го він ще й викладав у місцевому педагогічному інституті, нині університет. За чотири роки його запросили завідувати кафедрою хорового диригування в Київському інституті культури, тепер Університеті культури і мистецтв. Михайло Петрович виплекав цілу плеяду українських майстрів хорового співу і диригування. 1995 року видатному митцеві і педагогу присвоєно найвище почесне звання “Народний артист України”. За його авторства побачили світ теоретичні дослідження “Робота хормейстера над творами а cappella”, “Як створити хор” (англійською мовою). Йому належать власні пісенники “Гей, Карпати”, “Карпатський гомін”, кілька упорядкованих репертуарних збірників “Заспів” із методичними порадами для виконавців.

А “Вівці...” мов би розчинилися у світі, стали народною піснею, без імені творця слів і музики. Хоча в душі Михайла Петровича і досі бринить незабутня, величаво-лірична, зворушлива до сліз мелодія карпатського вівчара.

«Після всіх моїх доріг, всіх моїх хвороб, у свої 81 я ще звучу!»

Анна РАЩЕНКО
Фото Валерія ПОПОВА
Прес-центр Інституту філології

В Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася зустріч із диктором Національної радіокомпанії України Петром Бойком.

В Актівій залі Жовтого корпусу людно. Старшокурсники із захватом розповідають молодшим про свої враження від зустрічі з нинішнім гостем інституту ще п'ять років тому. “Він тримав абсолютну увагу величезної аудиторії дві години без перерв!” — пригадують минулу зустріч із метром українського радіомовлення викладачі. Всі застигли в очікуванні... За хвилину під гучні оплески на сцену піднявся заслужений артист України, диктор Національної радіокомпанії України, протоієрей Української Православної Церкви Петро Бойко.

“Тема, з якою я до вас прийшов — вічна, нескінченна, принадна, солодка, зваблива, манлива, але... гірка й страшна”, — так полум'яно розпочав свій виступ Петро Бойко. Йдеться про одну з найболючіших проблем нашого сьогодення — проблему забрудненості української мови, її занеухання і сплюгнення у публічних сферах життя.

“Мова наша, коли вона була ще незайманою, не травмованою, завжди була умиротворюючою молитвою, отим ні з чим незрівняним блаженством від співу солов'я і від молитви...”

Отець Петро згадав, як він у Канаді вів службу під час поховання одного чоловіка з української громади. На цвинтарі зібралися наші земляки чотирьох поколінь, а також ті, хто з ними породичався. Перекладу служби з

української ніхто не потребував. Натомість попросили протоієрея сказати ще щось рідною мовою. “І я казав словами Володимира Сосюри: “Немов дзвенить повітря запашне...”. І пауза. І тиша. А вони слухають. Не мене — Мову. Мову!”. Саме Мова привела Петра Бойка на радіо, стала його “щастям” і “бідною”, визначила йому життєвий шлях. Вправління у мові свого часу допомогло відомому дикторові вилікувати хворобу горла, безтямна любов до неї підтримала у важкій боротьбі з майже невиліковним недугом. Водночас сплюгнення її завжди завдавало душі Петра Бойка найглибших ран.

“Я жив 13 років у Канаді. А коли повернувся й почув, як говорять по радіо... Я не

знав, що це робиться! Я був напівмертвий! В устах своїх, у серцях українських не вбивайте мову, не дозволяйте нікому паплюжити її жодним звуком!”

Порівнюючи канони дикторського мистецтва у минулому й сьогоденні, Петро Бойко з гіркотою говорить про “мовне каліцтво”, яке нині панує на радіо й телебаченні. Коріння такого “лінгвістичного травматизму” диктор бачить ще в радянській школі. А саме — у недолугій техніці читання “на час”, коли ігнорується будь-яка виразність вимови на користь швидкості. Натомість “мовлене слово вимагає не лише бути почутим... треба ще його правильно зрозуміти й оцінити. І це все моментально, поки людина говорить”. Велике значення має також жест, він або щось підкреслює під час розмови, або доповнює мовленнєвий образ.

“Жива мова — це звук і почуття. Це робить те, що ти єсть Бог”.

Диктор провів для студентів майстер-клас, пояснюючи й ілюструючи, як треба говорити та чого в мовленні уникати, також пояснив, що “мистецтво живого слова” складається з трьох компонентів: звука або тоничної виразності, смислової або логічної виразності та обов'язкового емоційного наповнення. Оскільки без першого слово — “потвора для слуху”, без другого — воно “нісенітне”, без третього — “мертве”.

“Звук, який формується, має стати Людиною”.

На своєму прикладі Петро Бойко демонстрував, що якщо правильно поставити голос (він має бути грудно-черевним) і розробити його (тобто поставити у всіх діапазонах), то людина ніколи не буде втомлюватися довго говорити, а слухати її завжди буде приємно.

“Після всіх моїх доріг, всіх моїх хвороб, у свої 81 я ще звучу!”

На завершення диктор закликав усіх пам'ятати, що “мова — найяскравіший показник нашого Я, тому її треба плекати та берегти в чистоті”.

Дещо про мову і не тільки

Віра БУЛЬО,
с. Оброшин Пустомитівського р-ну
Львівської обл.

“Дух браконьєрства
й браконьєрських зграй,
куди не кинь, підстеріга чужизна,
І кам'яні криком — не вбивай! —
в повітрі резервації — Вітчизна”.

Володимир Базилевський

Мова — неоціненний скарб народу, код нації. Відомий вислів: “Де закінчується мова, там закінчується нація”, — беззаперечна аксіома. “Недарма імперії насамперед намагаються знищити рідну мову завойованих націй. Утрапивши мову, асимільований народ віддає імперії свої таланти, розум і всі досягнення. Він стає погноєм для переможця” (Леся Ткач). А тому кожна нація має плекати рідну мову, пишати нею, дбати про її чистоту і багатство, бо вона свідчить про розвиток нації, її зрілість.

Прикро, коли мову забруднюють іншомовними словами (особливо коли є автентичні відповідники), тоді вона маліє, всихає, нагадуючи замулену річку. Це значною мірою стосується нашої рідної української мови, знівченої експансією російської. Через значне звуження українського інформаційного простору в українському середовищі запанував суржик. Ним розмовляють у селах Центральної і Східної України, дедалі більше він проникає і на західні терени. Українська інтелігенція, на жаль, також не стоїть на сторожі рідного слова. Русизмами рясніє розмовна мова вчителів, лікарів, державних службовців, аж до міністрів, народних депутатів (не без винятків, звичайно). Спотворену мову чуємо з екрана телевізора, ріжуть вухо мовні “шедеври” рекламних роликів, виступів народних обранців, журналістів на кшталт: “Я рахую, що він правий”, “Дозвольте подякувати Вас”, “Тепер він став краще” та багато інших. Так і хочеться закричати: “Не знущайтеся з рідної мови!”.

Де ви, філологи? Рятуйте її, не мовчіть, бийте тривогу в пресі, в інших інформаційних джерелах. Створюйте курси ліквідації мовної неграмотності, чистоти спілкування. Не будьте байдужими! Чому в летаргічному сні Національна спілка письменників України, чому не скаже свого вагомого слова в галузі мовної освіти?

Сьогодні наше слово, наша мова потребують великої праці. Де-юре державна, де-факто вона перебуває в резервації, її захист перекладено на плечі самого народу, його духовних провідників, бо його владні очільники тест на порозуміння з українцями не склали. Так є, на жаль, сьогодні. А чи буде так завтра, залежить від нас!

Слухаєш іноді, як говорить із екрана телевізора росіянин російською, чи поляк польською і відчуваєш їхню повагу до рідного слова. А що ж ми? Одна з начебто найосвіченіших націй у світі, мало не кожен другий із вищою освітою. Хоча правда й те, що зрідка прориваються в радіо-телебаченні справжні мовознавці — здебільшого літератори, письменники — і тоді душа радіє: “Яка ж багата, барвиста, соковита і тепла наша мова!” І аж нічим не поступається “великому і могутньому”, бо така ж велика і могутня. “Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрость би була своя!” — волає українська душа словами великого Тараса. Коли ми нарешті ставемо гідними синами і дочками свого народу?

Іноді доводиться чути молодіжний сленг і охоплює сором, що найчастіше вживаними словами є російські примітивізми на кшталт “короче”, “типа”, “блин”... І це розмовляють студенти вишів. На зауваження не реагують. Невже не розуміють, що не личить освіченій людині так демонструвати свою зневагу і недбальство до рідної мови. Адже культура мовлення — визначальний показник культури загалом. Не всі, звичайно, такі. Є справді високоосвічені, культурні молоді люди, але вони швидше виняток. А здебільшого засмічуємо мову, засмічуємо докільля. Коли не звертаємо увагу на це, не читаємо художньої літератури, не цікавимося своєю історією, коли еталоном музики для нас стає російськомовна попса, коли нас не бентежить, що вона заповонила розважальні заходи, дискотеки, маршрутки, коли ховаємо своє безкультур'я під личиною модного, чи то пак гламурного, одягу, свято дотримуючись суто українських філософських принципів: “моя хата скраю” і “хай про це подбають інші”, запитаймо себе: “Хто ми? Чи варті ми поваги, коли зневажаємо самі себе?”

А хочемо б бути європейцями!

Премії імені Григорія Сковороди — 20 років!

Олеся САНДИГА

У концертному залі Будинку художника НСХУ відбулися урочистості з нагоди вручення Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди. Відкривав імпрезу відомий поет і засновник цієї престижної нагороди Михайло Шевченко. Премії, яка носить ім'я великого українського філософа, поборника свободи і рівності, уже виповнилося 20 років. Із-поміж цих років були й не зовсім сприятливі фінансово. І тоді “вмерти” премії не дав політик і поет, а на той час Голова Верховної Ради України Олександр Мороз, переказавши у її фонд свою річну пенсію. Сьогодні серед лауреатів “Сковородинівки” кращі люди України, які своєю працею і творчістю кладуть на її вівтар: науковці, митці, письменники, журналісти...

2011 року лауреатами Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Г. Сковороди стали: відомий поет Андрій Дементьев (Росія) — за розвиток слов'янської теми у російській літературі; заслужений артист України,

співак Павло Дука (Рівне) — за виконання та пропаганду української авторської пісні на батьківщині й за кордоном; поет Григорій Лютий (Запоріжжя) — за роман у віршах “Мама-Марія”; композитор і співак Петро Приступов (Німеччина) — за створення і виконання високохудожнього циклу “Сад Божественних пісень” на слова Григорія Сковороди; журналіст і публіцист Микола Пуговиця — за книгу “Ніж у гумус” — на захист безплужного обробітку землі й екологічного землеробства (статті надруковані в газеті “Селянська правда”); поетеса Тамара Севернюк (Чернівці) — за поетичну публіцистику останніх років; сатирик і гуморист Віктор Семенка — за книгу “Галопом у Європу”.

Завершилася поважна імпреза чудовим концертом, у якому виступили і нинішні лауреати премії імені Г. Сковороди, і лауреати минулих років, зокрема заслужені артисти України Ольга Чубарева та Юрій Рожков, жіноче вокальне тріо “Пісенні Джерела” з Кролевецької Сумської області, вокальний квартет “Явір” та ін.

Юрій Щербак — лауреат премії «Ярославів Вал»

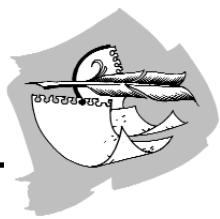
Роман Юрія Щербака “Час смертохристів” — найрезонансніша літературна подія 2011 року. Цей твір інспірував численні дискусії про те, що чекає Україну в майбутньому. Тому значення його виходить ще й далеко за межі суто літературної події. Це похмура пророцтво в душі відомих романів Гакслі й Орвелла — як медичний діагноз для хворого організму. Багатий досвід політичного діяча, дипломата, науковця допоміг авторові створити унікальний художньо-філософський твір, жанр якого роман-антиутопія.

Такого твору українська література ще не знала.

Важлива деталь. Рішення засновників премії — членів клубу “Ярославів Вал” про відзначення роману Ю. Щербака прийнято одноголосно.

Прес-служба клубу “Ярославів Вал”

Три їхні дні

Марія ВЛАД,
письменниця,
Розтоки—Київ

У моїх Розтоках нині і добре, і зле. Добре, бо оновлюється, прогресує. У свята й вихідні до братового спортмайданчика збігаються діти й молодь, рослі, красиві, сильні хлопці. Молоді Розтоки так запально грають у футбол, волейбол, аж земля гуде. І серце радіє. Поскладають свої скутери, моцики й велосипеди коло брами та набувають фізичного розвитку замість сидіти в буфетах.

Але і в буфетах не порожньо. І там свій постійний контингент глігає алкоголь чи не щодня без міри. А то шукають Парасчиного самогону селом і заливають очі. І я собі склала вірш:

*Уже мені і пісня не співається,
Село моє опівнає співається!..*

П'ють майже всі, кого я знала здавен як порядних і непитуших. Щось із селом діється. Чому на-рід співається? До церкви йдуть на Великдень, і то багатьох нога в святино не ступає. Всі з мобілками, всі п'ють...

А церква стоїть майже пустою. Дивовижна, дерев'яна, з давнім добре намальованим іконостасом, велика церква. Правда, їх у селі дві. Одна — у центрі села, друга — каплиця в присілку Підпасіки. Ця, центральна, збудована 1887 року на місці згорілої 185-якого року, що її село спорудило в 1763-му. І та, що згоріла, і ця, теперішня, носить ім'я Святого Архістратига Михаїла. А вже горішня каплиця зведена 1769 року на честь Козьми і Дем'яна.

Коли влітку прибуваю до рідного села, в неділю зачую клич дзвона, спішу на Службу Божу. Душа, повна звуками дитинства, рветься в святино, де я колись усвідомила себе, маленька, дворічна, плачучи на кучерявому біленькому кептаріку під ангельські співи та небесні червоні і золоті смуги променів із високих кольорових вітражних вікон. Це проміння було спрямоване на мене, і святість охоплювала моє мале ество, освячуючи, наставляючи мою душу на добре життя. Чи було воно завше добрим, не можу хвалитися. Було багато гарного, немало й поганого. Але тільки в звуках цього дзвона, цих співів, тільки з цих хвилюючих жовто-червоних вікон душа моя очищається так, як, здається, більш ніде. Здається, що й мама, і татко, і сестри — усі живі, всі зі мною в храмі.

Може, й справді всі душі села на Службі Божій присутні. Хто може заперечити? Хто знає про ті душі?..

Та дехто й знає.

Вуйна Маріка, що сама має лагідну, мудру душу. Вона мені розказала, що чула від свого тата Михаська.

Вуйні Маріці за сімдесят, а її тато Михасько вмер, коли ще дівкою була. Він уповідав, що коли ще був парубком, приятелював зі своїм тезком Михайлом Антосюковим. А той Михайло був нічним церковним сторожем. Приходив увечір до малої сторожки і там проводив ніч. От якось і Михаська запросив:

— Поночуй зі мною, самому наскучило.

Михасько згодився. А чому б не скласти йому, молодому й нежонатому, компанію своєму сусідові?

Коли стемніло і оба Михайли щось підвечеряли та пора б вклатися по черзі спати, Антосюків і каже:

— Ти, Михаську, лягай перший, а я подижурю до опівночі, а відтак ми поміняємося.

— Та я звик пізно лягати, то ти спи, а потому вже тебе розбуджу.

— Як хочеш, я не проти, сьогодні ще зранку орали, та я знаходився за плугом, а ще мокро на городі, то ноги, як магнітом до глини тягло. Я би впав і зараз вснув, але...

Сторож щось і хотів, і не вжився відкрити товаришеві.

— Та лягай і спи, тезку. Я собі посиджу, потім, як здрімається, вийду трохи походжу, сьогодні Страсний четвер, годиться походити коло церкви.

— Я тобі, Михаську, маю щось сказати. Мушу. Але аби ти не боявся. Ми оба будемо чувати, розбудуш мене о пів на дванадцять ночі. Конче, чуєш? Не сиди сам, бо ти не звиклий, ти перший раз, то можеш спудитися...

— А що має статися? — насто-рожився Михасько. — Боїшся злодіїв? Хтось може прийти? Ти щось знаєш...

— Може прийти. І прийдуть. Але то не злодії, то чемні люди придуть на молитву.

— Як, опівночі?..

— Ну, розумієш, так їм дозволено.

— Та що то за люди? Якись далекі? Чому ж їм не вільно було прийти на Вечірню Страсну Службу Божу разом з усіма? Люди ходили докколо храму сьогодні підвечір, як звикле, клепаючи в дерев'яні клепала, додому розійшлися із запаленими свічками, сповіщаючи смутком очікування Христових мук...

Але Михайло Антосюків уже міцно спав. Михаськові лишилися сторожувати напару з місяцем, що крізь маленьку шибку зичливо зазирає до сторожки. Коло опівночі розбудив товариша. Той довго протирав сонні очі, та по якихось кілька хвилин схопився на ноги.

— Так, Михаську, нічого не бійся, нас ніхто не побачить і не зачепить, ніч не пужейси... Ади вже йдуть, диви, кілька народу суне...

Обидва тиснулися до малого віконця.

Видовище було вражаюче. Здається, серце в грудях від того видава замовкло. Ішли при місячному сяєві старі й малі, жінки і діти, ішли нескінченним потоком, босі, жіноцтво в хустках, перемітках білих, мужчини без шапок. Ішли, сунули до якимсь чудом тепер відчинених важких церковних дверей, розділившись на жіночий і чоловічий вхід, як то повинно бути.

Михасько запитально витріщився на товариша. Той ледве чутно прошепотів:

— На молитву... Їм дозволено сьогодні на молитву. Це все наше село прийшло з усього цвинтаря... Михаськові зробилося холо-

Колаж Олеся Дмитренка

но. Він побачив, що у товариша волосся на голові здрибилось. Помацав свою маківку — і в нього таке саме. Довго, здавалося, цілу вічність молилися вмерлі в церкві. Та настав час іти на свої місця на цвинтар. Ішли так само безшумно, один при одному, легко, як тіні, звертаючи з подвір'я в темряву за цвинтарні мури.

— Нема страху... Люди були на молитві, що тут лихого, — дивно заспокоював і себе, і Михаська сторож. — Першого живного четверга я таки добре був настрашений, я не знав, що то є, чи то мені привиджується, чи я здурів. Гадав, що мову мені відобрало. Доcekався старенького священника на ранішню Службу, та кинувся до нього розказувати. А він мені поклав руку на голову, поблагословив і каже: "Не треба, сину, того боятися і не можна розказувати нікому, чуєш? То велика таємниця і мало хто може таке видіти, хіба праведна людина. Це, сину, сільські умерлі мають лиш оці три дні в року на свою молитву у храмі. Лиш три дні: Страсний четвер, Велику П'ятницю і Суботу. Їм дозволено. А вони цілий рік на це блаженство чекають. Ніхто тебе, дитино, не скривдить, вони тебе й не видять, не лякайся, будеш нагороджений". — "А я можу собі товариша прикликати на другий рік на ці три ночі?.." — спитав я священника. "Можеш, чому ні", — відповів він. То, чуєш, Михаську, тому я тебе і закликав. Але абесь прийшов ще завтра і позавтра. Не забуду тобі, дорогій товаришу. Прийдеш?"

Михасько хотів і не здрімнув до ранку, але таки відбув ще дві ночі коло товариша на тому сторожуванні. І вже йому за третім разом якось не так лячно було дивитися на ті бідні душі. Він навіть собі постановив ходити щонеділі, щосвята до церкви.

Господи! Така розкіш ходити цілий рік, а тим вділено лиш три дні. Як вони тої радості чекають! Якби їм життя вернулося, то ішли би та йшли молитися до церкви! Щослужби.

Валентин і Валентина...

Василь КЛАПІЙ,
письменник

Як і життя, кохання буває різним. Воно різнопланове, різноманітне. Ранне, юне, іноді не зовсім, буває і в зрілому віці, а ще запізніле, але ні. Кохання запізнілим бути не може...

Я хочу розповісти про кохання старших людей. Кохання, яке побачив у санаторії "Жовтень" Конча-Заспи, куди їздив на лікування і де зустрів на реабілітації чоловіка з дружиною: його звали Валентин, її Валентина.

Мені пощастило харчуватися з ними за одним столом. Валентина пересувалася, опираючись на паличку, і окрім всього, у неї була паралізована ліва рука. Валентин теж здоров'ям не міг похизуватися, мав цукровий діабет. Їм було під сімдесят, нажили п'ятеро дітей, мали купу внуків. Говорили між собою мало, але розуміли одне одного з першого погляду. Їхнім стосункам задріло півсанаторію. Найбільше Валентин переймався тим, як вони їхатимуть у метро до залізничного вокзалу, адже Валі буде важко стати на ескалатор.

І найпарадоксальніше те, обурювався чоловік, що він буде поруч іти з валізами і не зможе нічим допомогти...

Ми потоваришували за ці дні і я провів їх до потяга.

Усе пройшло благополучно. Ми попрощалися на пероні. Вони залишили мені свою адресу і наполегливо запрошували на гостини за першого зручного випадку. "Будь-який перший зручний випадок" трапив-

ся лише через кілька років. Я в Одесі. Відшукую потрібну адресу. Двері ошатного будинку відчиняє привітна жінка. Розпитую про своїх знайомих, раптом у жінки на очах сльози. Виявляється, мати померла на День Святого Валентина, а через кілька годин, не витримавши горя, пішов за нею у вічність старший людей. Кохання, яке побачив у санаторії "Жовтень" Конча-Заспи, куди їздив на лікування і де зустрів на реабілітації чоловіка з дружиною: його звали Валентин, її Валентина.

Відвідав цвинтар. Могили поруч. Проте надгробний пам'ятник один. На фото усмінені мої Валентин і Валентина, дивляться привітно та закохано на світ, один на одного.

Хтось скаже, такого не може бути. Якщо хочете пересвідчитися, поїдьте у славне причорноморське місто і подивіться. Сторож розповість, як знайти їхні могили. Це неважко, там завжди стоять квіти і прізвище одне на двох.

Говорять, іноді їх відвідують закохані, особливо часто сюди приходять дівчата. Деякі вірять, що коли помолитися біля Валентини та Валентина й попросити у Господа кохання, то він обов'язково його пошле. Напевно, це святотатство, але, можливо, саме цим прикладом Всевишній хоче показати людям, що в цих випадках усе залежить від них самих...

— *Пане Ярославе, ми знаємо Вас як талановитого актора... У пам'яті одразу зринає Лук'ян Соколюк із фільму “Вавилон ХХ”, Голохвостий у виставі “За двома зайцями”, чимало радянських фільмів 80-х років. Які ролі найдорожчі для Вас?*

— Безумовно, Лук'ян із “Вавилон ХХ”. Бо з нього почалася моя кіноакторська доля. Вважаю, вдала. Потім пастух Гриць у “Дудариках”. За цю роль я отримав приз за кращу чоловічу роль на фестивалі “Молодість—81”. Потім зіграв Шурку в “Граках” — дуже цікава психологічна роль... А в театрі — Голохвостий у комедії “За двома зайцями” В. Шулакова і Петряков у трагедії “Піти й не повернутись” В. Бикова. Ролі були різноманітні, багато із них головні... А в 90-х уже не було кіно. Я працював тільки в театрі.

— *Як Вам вдавалося так перекваліфікуватися: від негативних персонажів до позитивних. Ви той актор, який здатний грати типажів...*

— Актор тоді є актором, коли він уміє все. Хоча негативних героїв грати значно легше. Перед “Вавилоном ХХ” я грав П. Корчагіна, приїхав до Києва, і мені знову дали цю роль. Плакатних героїв дуже важко грати, бо глядач завжди хоче бачити за цим якусь людину, якусь людську долю. А коли герой говорить гаслами, це не зачіпає. За радянської влади робили вигляд, що це подобається, і акторам давали високі нагороди.

— *А загалом мені поталанило, бо було в кого повчитися і з кого брати приклад.*

— *Кілька слів про вчителів і колег...*

— Ніколи не приховував і не приховую, що знайомство з Іваном Миколайчуком було визначним у моїй творчій долі. Після закінчення театрального інституту він мені сказав: “Малий, їдь у театр. Якщо ти гарний актор, кіно тебе знайде”. Згодом Іван Васильович приїхав до Львова і запитав мене у “Вавилон ХХ”. Це була моя перша роль у кіно, а його перша режисерська робота. Він як режисер, який спершу був актором, завжди вмів створити особливу сімейну атмосферу і знав, як працювати з актором. Поряд були Костянтин Степан-

Ярослав Гаврилюк: «Я мріяв зіграти Дон Кіхота...»

Фото Олесь Дмитренко

ков, Лесь Сердюк, Іван Гаврилюк, Любов Полішук. Словом, це був для мене іспит. Тож якби не перша картина, якби не Миколайчук, невідомо, як склалася б моя доля. Він був дуже добрий до мене і ми досі спілкуємося з Марічкою Миколайчук.

— *Що Вам ближче: кіномистецтво чи театральна діяльність?*

— Кіно — це мистецтво, де ти раз знявся і вже не можна щось змінити. Зараз, звичайно, легше, бо знімають на цифру. Але як? Поспіхом, швидко, по 10—15 сцен за день. Це не творчість, це “стрічки”, про які вже через півроку ніхто не згадає. А театр — школа, дисципліна, відповідальність. Уранці репетиція, увечері — вистава, потім знову репетиція, ти весь час у роботі: бачиш глядача в залі, відчуваєш, як він реагує. І творчий процес триває, тому що актор постійно удосконалюється. Ось ми з Тамарою Яценко двадцять сім років граємо в театрі “За двома зайцями”. Ми вже посивіли, а глядачам усе одно цікаво, вони приходять і кажуть: “Таки

авантюристи бувають і в 50—60 років...” Я знявся у В. Тихого у кіноциклі “Україно, Гудбай”, зіграв у фільмах молодих режисерів — “Філософія” А. Пасекової, “Жах” М. Слабошпицького, “Прибулда” В. Ямбурського...

— *Чи є роль, про яку Ви мрієте?*

— У театрі років 15 тому я мріяв зіграти Дон Кіхота. Я б знав, що туди вкласти. А нині сиве волосся не дає сили мріяти...

— *Ваші улюблені партнери на сцені...*

— Ми, актори, залежимо від режисера. Якого тобі партнера призначать, з тим і граєш. Та з партнерами мені завжди талановито. У кіно я близько зійшовся з Леонідом Філатовим. Сьогодні є багато гарних українських акторів, але велику роль грає звичайне зв'язування. Зустрівся тобі режисер, щось у тобі побачив і це надихає, бо тобі вірять, дають якусь роль. Багато акторів шукають себе в чомусь іншому. Тому я вивчаю Крути, бо так, мабуть, мало бути...

— *Коли тема Крутів постукала у Ваше серце?*

— До цього теж мав стосунок

“Крути — справа мого життя”, — стверджує корифей Молодого театру Ярослав ГАВРИЛЮК, який із 1995 року активно вивчає цю трагічну сторінку історії України. А зацікавився “крутянською” темою ще студентом кінофакультету Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

Фільми “Граки”, “Така пізня, така тепла осінь”, “Три гільзи від англійського карабіна” — це неповний доробок актора... А яка психологічно вирізьблена гра на театральній сцені! Згадайте Подкольосіна з “Одруження” за Гоголем... Чи Голохвостого у виставі “За двома зайцями”, яка актуальна й нині. Ця вистава вже понад 27 років збирає вдячних глядачів... У очах Ярослава Гаврилюка і нині зберігся вогник магнетичного авантюризму, вишуканої гри і перевтілення...

Іван Миколайчук. Лавра, кінофакультет, захворів викладач, не було пари. І ми подалися на схилю Дніпра... Там якийсь дідусь сказав нам: “Ось ви відпочиваєте, а тут поховані молоді хлопці”. А які хлопці? У кого запитати? Коли я запитав про це Івана Васильовича, він сказав: “Якщо будеш дуже розпитувати, то не закінчиш навчання. Тобі рік залишиться. А коли закінчиш, я тобі розкажу, хоч теж небагато знаю”. Згодом я дізнався, що в “Літературній Україні” працює журналіст Іван Ільєнко, який займається темою Крутів. Я поїхав у “Літературну Україну”, познайомився. Він уперше 1995 року в Дрогобичі видав книжку “Герої Крут. Лицарський подвиг юних українців. 29 січня 1918 року”. Я з Іваном Ільєнком небагато разів зустрічався. Коли він помер, тодішній головний редактор “Літературної України” передав мені всі матеріали, книжки про Крути. Пізніше ми з істориками Олегом Божком і Віктором Коротким організували Товариство “Герої Крут”, влаштували ве-

чори пам'яті, в архівах та бібліотеках різних міст України знайшли чимало матеріалів. Особливо багато інформації у Львівській бібліотеці імені В. Стефаніка. Отож Крути — справа мого життя... Нині Товариство очолює історик Олександр Надтока.

— *Яка доля сценарію художнього фільму про Крути?*

— На жаль, сумна, хоча ми пройшли конкурс і кіносценарій затвердили. 2010—2011 років ми стояли в плані, але то фінансування нема, то ще чогось. У Міністерстві культури хотіли допомогти, адже такий фільм дуже потрібний. Я навіть дістав матеріали про те, хто що писав про цей сценарій у Міністерстві, щоб побачити якісь слушні зауваження, побажання... Але все у замороженому стані. Сьогодні я б сценарій переписав, бо кіно — це живий матеріал. Від сценарію до виходу фільму на екран — дуже довга дорога.

— *Ви весь час доповнюєте книжку “Крути. Січень 1918 року”, вона витримала два видання. І тепер готується до третього...*

— Так, уперше книжка “Крути. Січень 1918 року”, яку я упорядковував, вийшла у “Просвіті” 2008 року, а друге доповнене видання — 2010-го. Пригадую, мені зі Львова зателефонував професор-історик, який сказав: “Мені до рук потрапила Ваша книжка. Це не просто книжка, це крутянська біблія”. Тепер відмовитися від цієї справи гріх. Готуємо третє видання. Маю дуже цінні матеріали... Наприклад, спогади “Затавровані прокляттям”, сестри милосердя. З Німеччини — документ “Доклад Центрального Комітета Російського Красного Хреста о діяльності Чрезвычайной Комиссии вь Києве” про те, що відбувалося в Києві в 20-х роках. Про штаб Духоніна, де масово розстрілювали людей. Ці матеріали страшно читати...

Спілкувалася
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Олена ШУЛЬГА

Кінокартин, якими звітував Укртелефільм, три: “Час істини” режисера Костянтина Крайнього і дві стрічки з авторського циклу Олега Бійми “Немеркнучі зірки” — “Іван Драч” і “Два вальси. Євгенія Мірошниченко”. Тож серед гостей був і герой фільму — лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, Герой України Іван Драч, а ще — директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка Національної академії наук академік Микола Жулинський, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, член-кореспондент Академії мистецтв художник Сергій Якутович, голова Національної спілки кінематографістів України Сергій Тримбач, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка композитор Леся Дичко, перший заступник генерального директора студії Віктор Петренко, колеги-кінематографісти, музиканти, письменники, журналісти.

Із вітальним словом до гостей звернувся художній керівник Ук-

Бути всупереч

Наприкінці грудня у затишному залі Київського будинку кіно зібралися шанувальники Української студії телевізійних фільмів, щоб підбити підсумки року демонстрацією стрічки, які вийшли на екрани 2011-го. Вечір минув під знаком 45-річчя Укртелефільму.

раїнської студії телевізійних фільмів лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Олег Бійма: “Радий вітати наших друзів, які зібралися на підсумковий перегляд фільмів цього року. Гадаю, влучно назвати сьогоднішній вечір “Бути всупереч”. Ось уже 45 років Укртелефільм живе всупереч обставинам, де яким людям тощо. Живе всупереч усьому.

У нас третій місяць працює КРУ, і його працівники не можуть збагнути, як без державної фі-

нансової підтримки існувати та ще й знімати фільми. І вони ніколи не знайдуть того закопаного собаки, бо не розуміють, що є колектив, його амбітність, його інтелігентність і патріотизм. А ми всупереч усьому знімаємо українське кіно. Так, ми його не продаємо, бо воно некоммерційне. Ми не робимо попсу. Люди, про яких ми знімаємо, не піддаються грошовому виміру”.

Стрічка “Час істини” присвячена кінематографістам і журналістам, які висвітлювали події весни та літа 1986 року в Чорнобилі. Вона про те, як одразу після аварії працювали ЗМІ в умовах високої радіації й адміністративного компартійного тиску. Її автор Костянтин Крайній зазначив: “Ми показали людей, які були по той бік кінокамери, і багатьох уже нема серед нас. Ми вклонилися цим фільмам і їхнім творцям. Мабуть, і надалі так працюватимемо — не завдяки, а всупереч обставинам”.

Щодо стрічки про Івана Драча Олег Бійма сказав: “У цьому фільмі є речі, яких я, можливо, не

мав права показувати. Але це все правда, я не кривив душою”. А матеріали, які увійшли до картини “Два вальси. Євгенія Мірошниченко”, досі не були оприлюднені. Велика співачка, увінчана лаврами прима, яку чули Рим і Париж, довірливо зізнається глядачеві з екрана, що завжди неймовірно хвилювалася перед виходом на сцену, а педагогічна робота набагато важча, ніж акторська.

2011-й, либонь, не найвдаліший рік у житті Укртелефільму. Свого часу стрічки студії тричі отримували Національну премію України ім. Т. Шевченка, її доробок — понад 3 тис. фільмів усіх жанрів, відзначених численними нагородами і призами найпрестижніших фестивалів і конкурсів. Серед них “Сліпий дощ” (режисер В. Гресь), “Відродження” (режисер Є. Рябко), “Лючія ді Ламмермур”, “Гріх”, “Пастка”, “Злочин з багатьма невідомими”, “Острів любові” (режисер О. Бійма), “Фауст” (режисер Б. Небіє-рідзе), “Чорнобиль: два кольори часу” (режисер І. Кобрин).

"І так важливо, щоб аура наповнювалася позитивною енергією, повертала й утверджувала віру людини в краще майбуття".

Усі художники — на Різдво у гості

І не лише живописці, а й графіки, скульптори, майстри декоративно-ужиткового мистецтва з усіх куточків України: з Києва, Харкова, Одеси, Львівщини, Тернополя, Донецька, Полтавщини, Черкащини... Звідусіль привезли киянам свої твори (понад півтисячі) останніх років на Всеукраїнську Різдвяну виставку, що днями відкрилася в галереї Центрального будинку художника. Це своєрідний різдвяний подарунок творців прекрасного, кожен із яких демонструє своє неповторне художнє бачення і осмислення навколишнього світу, особливе переосмислення багатих національних і мистецьких традицій.

Храпкова О. С., Донецьк. "Святий Вечір — добрий вечір"

Мороз О. М., Харків. "Привезення Ікони Святої Богородиці до Шарівки"

Микола ЦИМБАЛЮК
Фото автора

Святкова виставка стала вже традиційною. Її проводять щороку у грудні-січні в одній із галерей Центрального будинку НСХУ, що на Львівській площі. Ця виставка — найбільший виставковий проект Національної спілки. Вона широко представляє розмаїття художніх стилів, тем і сюжетів. Тому не дивно, що за відвідуваністю, як стверджують її організатори, ця

Калитко А. М., Косів. "Водохрестя на Гуцульщині"

виставка надзвичайно популярна серед широких кіл шанувальників образотворчого мистецтва і престижна для самих художників.

Зрозуміло, що назва "Різдвяна" вже сама по собі визначає її тематичну спрямованість. Але на практиці вона перетворюється у надзвичайно багатобарвну картину, яку написали українські маляри, виліпили чи відлили в бронзі

скульптори, філігранно вирізьбили майстри з дерева чи виткали gobеленовою ниткою.

Прикметно, що захід має широке географічне представництво. Завдяки цьому цінителі прекрасного можуть ознайомитися з різноманітними стильовими манерами, тематичними уподобаннями, колористичними рішеннями різних за досвідом, популярністю і за віком митців. На виставці представлені твори початківців і загальнознаних художників.

Відкриваючи виставку, відомий художник Петро Зикунов зазначив, що наші митці, попри всі негаразди сьогодення, прагнуть прославити і возвеличити добро і світло. Людська душа в ці дні особливо відкрита для сприйняття позитиву. І так важливо, щоб аура наповнювалася позитивною енергією, повертала й утверджувала віру людини в краще майбуття.

Обходячи виставкові зали, де кожне полотно випромінює радість свята, глядач ніби повертається у своє дитинство: зимові пейзажі, церкви, собори, колядування, тепло батьківської родини, і в душі зринає окрилена нова радість — радість людського буття...

Снігур О. С., Запоріжжя. "Колядки"

СЛОВО Провіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в "Каталозі"

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі "Словом Провіти", бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Провіти"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті "Преса України" у середу.
Зам. № 3301201
Наклад у січні — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Провіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Провіти" — 30617

